

טל' איגוד קהילות
בני התורה וחניכי הישיבות
055-6796006

טל' הרב שליט"א
קו ההלכה
054-8424616

בית ההוראה המרכזי

לקהילות בני התורה וחניכי הישיבות ק"ק תימן אלעד

בראשות

הגאון רבי ברוך עוקשי שליט"א

פסח תשפ"א

גליון מס' 126

בית הוראה ב': בית כנסת חניכי הישיבות ק"ק תימן
'משכן יעקב וחנה' רח' רבי מאיר 17

בית הוראה א': בית כנסת 'מנין בני תורה' רח' יוסי בן קסמא 37
כניסה ב': רח' רבי יוחנן בן זכאי 56 בחניה

בית ההוראה המרכזי
לקהילות בני התורה וחניכי הישיבות
קהילת תימן אלעד

לבקשת רבים להלן רשימת מורי ההוראה שע"י בית ההוראה המרכזי לפי מפת הרחובות בעיר
הרשימה היא לפי סדר רחובות העיר מלמעלה למטה

רחוב בן זכאי - הרה"ג שחר בנסי שליט"א

רב ביהכ"ס משכן ציון בטל' 0548463473

אזור בן זכאי אמצע - הרה"ג יוסף ידידיה שליט"א

טל' 0533103085

רח' יהודה הנשיא עליון - הרה"ג נתנאל מליחי שליט"א

טל' 0527693700

רחוב רבי מאיר - הרה"ג יעקב שלמה שליט"א

ראש כולל נתיבות התלמוד כל יום בכולל 12:00-13:00

רחוב רשב"ם - מורינו הרב שליט"א

פרטים למעלה

רחוב שמאי הלל - הרה"ג יעקב אריה שליט"א

רב ביהכ"ס ראשית חכמה וראש הכולל טל' 0533132188

רחוב בעלי התוס' - הרה"ג אלישע דוד שליט"א

ראש כולל ומו"צ בטל' 0504120475

רחוב הריטב"א - הרה"ג נצחוני שמואלי שליט"א

רב ביהכ"ס בית דוד ושלמה טל' 0548422304

מורינו הרה"ג ברוך עוקשי שליט"א ראש בית ההוראה

בטל' 0548424616

קבלת קהל בכל יום לשאלות בהלכה ודיני תורה

בין השעות 21:30-23:00

רחוב הרי"ף - הרה"ג יוסף צברי שליט"א

מו"צ בקהילת חניכי הישיבות טל' 0548401330

רחוב אבן גבירול - הרה"ג אלמוג שפירא שליט"א

בטל' 0504118046

רחוב אבן גבירול - הרה"ג אבינועם כהן שליט"א

רב ביהכ"ס חניכי הישיבות משכן יעקב וחנה טל' 0548419091

רחוב רבי יוסף קארו - הרה"ג אריאל מלאכי שליט"א

ראש כולל "עמילי תורה" בטל' 0504111571

רחוב רבי יוסף קארו המאירי - הרב שילה נגר שליט"א

ביהכ"ס חניכי הישיבות מקום מקדש בטל' 0527668400

רחוב ר"י בן קיסמא רשב"ם - הרה"ג ניר אגסי שליט"א

טל' 0527654088

בגדר מצות תשבתו

(ובביאור מנהג ישראל בהשבתת החמץ)

ראש כולל "עץ חיים" גני הדר פ"ת
ראש בית ההוראה לקהילות בני התורה דק"ק תימן באלעד

הרה"ג ברוך עוקשי שליט"א

להשבת את החמץ.

ומאידך כתב הרמב"ם (פ"א מחו"מ ה"ב) שלוקין על לאו דבל יראה ובל ימצא. והקשו כולם שדבריו נסתרים מסוגיא מפורשת (פסחים דף צה, א) שאמרו שם שמצות בל יראה ובל ימצא היא לאו הניתק לעשה דתשבתו ולכן אין לוקין עליו. ראה מל"מ שם ועוד. ורבינו הגר"ח מבריסק (שם) מבאר דסובר הרמב"ם דכל סוגיא זו אזלא לר"י, אבל לחכמים אין לאו זה ניתק לעשה. והביאור הוא שלר"י יש מצוה בעצם מעשה האיבוד והכילוי והוא פעולה חיובית של מצוה ויכולה היא להיות תיקון ללאו ולכן אין לוקין עליו אבל לחכמים שסוברים שהשבתתו בכל דבר אין המצוה בעצם מעשה האיבוד אלא בעצם המציאות שאין לו חמץ וממילא האדם אשר אינו משבית את החמץ הוא ליה הלאו דבל יראה כ"איסור עשה", וכמו שבכל מצוה שיש בה לאו ועשה אין אנו אומרים שהעשה תיקון ללאו ואין לוקין על הלאו כי הוא לאו הניתק לעשה, וזאת כי העשה הנצמד ללאו הוא מוגדר כ"איסור עשה" ואינו תיקון של "פעולה חיובית" הבאה לתקן את הלאו, וכמו כן כגון שמצות תשבתו איננה פעולת חיוב בעצם ההשבתה אלא במציאות שאין לאדם חמץ ולכן אין עשה זה תיקון הלאו ולחכמים לוקין על לאו דבי"ב וב"ב. וקשה הרי בלשון הרמב"ם מבואר שיש מצוה חיובית להשבת את החמץ.

עוד הקשה הרמ"ך על הרמב"ם (פ"ב מחו"מ ה"א) שכתב שמצות עשה להשבת את החמץ "קודם זמן איסור אכילתו", והרי כתב הרמב"ם (בפ"א מהלכות חמץ ממצה ה"ח) שאסור לאדם לאכול חמץ משעה שישית ולמעלה, והרי לדבריו כבר קודם זמן אסור אכילתו אין היתר לאדם לאכול חמץ כי בכך מבטל מעצמו מצות תשבתו. ונשאר בצ"ע.

הנה כתב הרמב"ם בגדר קיום מצות תשבתו (פ"ב מחמץ ומצה ה"ב) ומה היא השבתה זו האמורה בתורה, היא שיבטל החמץ ויחשוב אותו כעפר וישים בליבו שאין ברשותו חמץ כלל. ע"כ. ומבואר מדבריו דס"ל כרש"י (דף ד, ב) שמקיים בביטול מצות תשבתו. וקשה דלהלן כתב הרמב"ם (פ"ג הי"א) כיצד ביעור חמץ שורפו או פורר וזורה לרוח או זורקו לים וכו'. וצ"ע שאף שבפ"ג אינו יכול לכתוב ביטול כי שם עוסק הוא במי שבא לביתו לאחר זמן איסור חמץ שכבר אינו יכול לבטל את החמץ, מ"מ קשה מדוע בפרק ב בזמן היתר אכילתו לא כתב שתשבתו מתקיים או בביטול או בפירור וזירה לרוח וכו'.

ואשר יראה בביאור שיטת רש"י והרמב"ם דסבירא להו שיש במצות תשבתו שני חלקים מעשה המצוה וקיום המצוה, ואין קיום המצוה חל בזמן מעשה המצוה, אלא חלות קיום המצוה חל בעת אשר יכול הוא לחול. ומצאנו כעין זאת בדברי הט"ז בהלכות חנוכה (סימן תרע"ג ס"ט) שחולק על התורה"ד (סימן קנו וש"ע שם סעי' ג) וסובר שהמדליק נ"ח בער"ש מפלג המנחה וכבו הנרות קודם שתשקע החמה זקוק להדליקם שנית. והיינו שלהתורה"ד בער"ש זמן "קיום המצוה" הוא בפלג המנחה, אבל הט"ז סובר שחז"ל קבעו שזמן "מעשה המצוה" בער"ש חנוכה הוא בפלג המנחה אבל חלות "קיום המצוה" הוא רק "מששתשקע החמה" כבכל יום, ולכן אם כבו הנרות קודם שתשקע החמה זקוק להן כי עדיין לא התחיל לקיים את המצוה.

וחזינו בדברי הט"ז הללו (ואין התורה"ד חולק על עיקר הענין) שאין הכרח שיחול חלות קיום המצוה ברגע מעשה המצוה, ואפשר שיעשה מעשה מצוה עתה ויחול הקיום לאחר זמן.

ועוד נקדים שמדברי הט"ז הללו מוכח ש"ברכת המצוות" אינה ברכה על "קיום המצוה" אלא על "מעשה המצוה" ולכן מברכין להדליק נ"ח וכו' קודם ההדלקה אף שבעת ההדלקה אינו מקיים מצוה כלל. וכן חזינו גם ממה שהמהול מברך "על המילה" וכן כל שליח לקיים מצוה מברך את הברכה ב"על" והרי אין השליח מקיים את המצוה כל עיקר, ואף על פי כן הוא מברך את ברכת המצוות, ובהכרח שהברכה נאמרת על "מעשה המצוה" ולא על קיום המצוה, וכיון שהשליח הוא עושה את מעשה המצוה לכן הוא מברך את הברכה.

בגמרא בפסחים (דף כח, א) הובאה מחלוקת רבי יהודה וחכמים דלר"י מצוות תשבתו מתקיימת בשריפה ויליף לה בדין גז"ש מנותר ולחכמים השבתתו בכל דבר. ונחלקו רש"י ותוס' אימתי בעינין לר"י שריפה שלשיטת רש"י המבער קודם זמן איסורו מחויב לשורפו, אבל אחר זמן איסורו גם לר"י השבתתו בכל דבר, אבל לתוס' (בשם ר"ת) רק לאחר זמן איסורו מצוותו בשריפה דומיא דנותר, אבל קודם זמן איסורו גם לר"י השבתתו בכל דבר.

והנה מנהג ישראל לשרוף את החמץ ביום ארבעה עשר קודם זמן איסורו וכמו שכותב הרמ"א (סימן תמה סעיף א), וא"כ אנו נוהגים להחמיר שביעור חמץ בשריפה וכביאור רש"י בסוגיא שקודם זמן איסורו מצוותו בשריפה, וכן מבאר הפר"ח (שם).

והנה כתבו התוס' בפסחים (דף ד, ב) שלשיטת רש"י יכול האדם לקיים את מצות תשבתו על ידי ביטול חמץ, והקשו שם על רש"י שהרי מצות תשבתו היא בזמן איסור החמץ שהרי נאמר אך ביום הראשון תשבתו שאור וגו' ודרשו בגמ' (דף ו, א) "אך" - חילק, שביום ארבעה עשר בחצות יש מצות תשבתו, והרי א"א לאדם לבטל בזמן איסורו. ולכן חלקו תוס' על רש"י ואמרו שבביטול סגי כדי שלא יעבור באיסור בל יראה ובל ימצא אבל תשבתו אינו מקיים בכך אלא בפירור לרוח או בשריפה לר"י.

ובמנ"ח (מצוה ט) מיישב את קושית תוס' ומבאר בכך את יסוד מחלוקת רש"י ותוס', בהקדם חקירה שחקר ביסוד דין תשבתו, האם חיוב האדם הוא לעשות מעשה כילוי כפירור או איבוד או שהחיוב הוא שלא יהיה חמץ ברשותו ומעשה האיבוד אינו עצם המצוה אלא רק "הכשר מצוה" להביאו אל המציאות בה אין לאדם חמץ ברשותו ובמציאות זו מתקיימת מצות תשבתו. ומעתה ביאר שרש"י סובר שהמצוה היא בעצם הא שאין לו חמץ ולכן אף אם יבטל קודם זמן איסורו מ"מ מקיים בסוף שעה שישית את מצות תשבתו כי עתה בשעה שביעית אין חמץ ברשותו, אבל תוס' סוברים שהחיוב הוא "במעשה השבתה" וא"כ אם מעשה הביטול הוא מעשה ההשבתה א"כ מוכרח הוא להעשות בזמן חצות ואז כבר א"א לבטל, ולכן חלקו על רש"י.

ומעתה צ"ע על מנהג ישראל שהרי אנו מברכין על ביעור חמץ קודם הבדיקה ומבארים הראשונים שמברכין בנוסח "על ביעור" כי הברכה היא על הביעור שעושה למחר וכיון שהבדיקה היא צורך הביעור על כן יכול לברך קודם הבדיקה של הביעור של מחר. וזו הסיבה שמניחין י' פתיתים כי חיישינן שלא ימצא חמץ ולא יקיים למחר מצות ביעורו ונמצאת ברכתו לבטלה.

וצ"ע הרי לשיטת תוס' מצות תשבתו מתקיימת רק בסוף שעה שישית ולא קודם לכן ואין שום מצוה בכילוי קודם זמן איסורו, ואנו שמכלין קודם זמן איסורו איננו מקיימים מצות ביעור לתוס', אלא ודאי אנו נוהגים כרש"י, והרי לרש"י כבר נתבאר מהמנ"ח אין מצוה בעצם האיבוד אלא במציאות בה אין לאדם חמץ, ואין אפשר לברך על מצוה זו שהרי אין מברכין על מצוה המתקיימת במציאות ללא עשייה. וההוכחה לכך ממה שאין ברכה על שביעת השבת וזאת מכיון שקיום המצוה הוא במציאות השבתה ולא בפעולה מסוימת וכמשנ"ת.

והיה אפשר לומר דכיון שנהגו כר"י שמצוותו בשריפה, א"כ כל דברי רש"י שהמצוה מתקיימת בעצם אי קיום החמץ זהו אליבא דחכמים דהשבתתו בכל דבר, אבל לר"י שהשבתתו בשריפה א"כ בודאי איכא מצוה בעצם מעשה הכילוי דומיא דנותר, וכיון שמחמירין כר"י על כן מברכין על ביעור, אכן זהו רק מנהג. והניחא אם נקטינן שמברכין על המנהג (רמ"א סימן תנח) אבל להסוברין שאין מברכין על מנהג (שו"ע שם) מאי איכא למימר וצ"ע.

והנה זה לשון הרמב"ם (פרק ב מהלכות חמץ ומצה הלכה א) מצות עשה מן התורה להשבת החמץ קודם זמן איסור אכילתו שנאמר ביום הראשון תשבתו שאור מבתים. ומוכח מלשונו שיש מצוה חיובית להשבת את החמץ בערב הפסח. וכך גם מנהג בנינין המצוות את המצוה הזו שציוונו

"יקיים" את מצות השבתה א"כ אין כל מניעה להתיר לאדם את האכילה בזמן שקודם שעה שישיית ובלבד שבזמן איסורו שהוא סיום שעה שישיית לא יהיה חמץ ברשותו.

ובכן יובן אמאי בפ"ב מהל' חו"מ כותב הרמב"ם שקיום תשבתו הוא בביטול, והשמיט את אופן השבתת החמץ על ידי הפירור והזריה, וזאת כיון שמעשה מצות תשבתו אינו בכלי אלא במעשה הגורם שבזמן איסורו אין החמץ ברשותו, ולכן מעשה ביטול שענינו הוצאת החמץ מרשותו הוא עיקר ענין מצות תשבתו, אבל השריפה או הזריה ברוח אינם עצם ומהות ענין תשבתו אלא זהו דרך "עקיפה" להביא למציאות שאין החמץ ברשותו, וזהו כשם שנתחייב האדם ממון והורגים את האדם ומוציאים את האדם מן הממון, ולכן ביום י"ד שזהו זמן עיקר "עשיית מעשה מצות תשבתו" כותב הרמב"ם שמחויב האדם "לבטל" את החמץ שזהו ענין גרמת המציאות שאין החמץ ברשותו בשעה שישיית, אבל במועד שא"א לבטלו, אזי מוכרח הוא לעשות פעולות שאינן ממש ענין התשבתו, אבל גם בהן מתקיים תכלית ענין "תשבתו".

ובכן מובן שמחד גיסא מחויב האדם בפעולה חיובית של מעשה השבתה, ומאידך דנים את מצות תשבתו כ"איסור עשה" ולכן לוקין על לאו דב"י וב"י וכמו שכותב הגר"ח בדעתו, והיינו כי הרמב"ם עוסק בחיוב מעשה מצות "תשבתו", ו"מעשה המצוה" הוא מעשה חיובי של מעשה השבתה, אולם "קיום" מצות תשבתו אינו מתקיים בעצם מעשה השבתה אלא בהמציאות שהחמץ מושבת מרשותו, ולא כ"נותר" ש"קיום המצוה" הוא בעצם "מעשה" ההשבתה, ולכן הויה המצוה כ"איסור עשה" ולא הוי לאו דב"י וב"י בכלל לאו הניתק לעשה ולכן לוקין על לאו דב"י וב"י.

ומעתה יובן שמה שמברכין לפני הבדיקה על ביעור חמץ אין הברכה על "קיום המצוה" כי קיומה מתקיים רק בסוף שעה שישיית בשוא"ת בעצם המציאות שאין חמץ בביתו מחמת מעשה השבתתו, אלא הברכה היא על "מעשה המצוה" כי לעולם ברכת המצוות נאמרת על המעשה ולא על הקיום וכנ"ל. ובאמת לעולם למנהג ישראל הנוהגים כרש"י ורמב"ם "קיום" מצות תשבתו היא ברגע התחלת זמן איסור חמץ ומתקיימת בעצם המציאות שאין לו חמץ מחמת מעשה השבתתו.

ומעתה י"ל שמצות תשבתו מתחלקת ל"מעשה מצוה" ו"קיום המצוה", שמעשה המצוה הוא לעשות פעולה שתוצאתה היא שבזמן חצות היום אין לו חמץ ברשותו, וקיום המצוה הוא בעצם המציאות שאין לו חמץ ברגע התחלת זמן איסורו. ואין חלות קיום מצוה אם שלילת מציאות החמץ לא באה כתוצאה מפעולתו, שרק אם מעשיו גרמו שאין חמץ ברשותו בשעה שישיית אזי מתקיימת מצות תשבתו בשעה שישיית.

ולכן יש לבאר שלרש"י "קיום מצות" תשבתו היא בעצם המציאות שאין לו חמץ בזמן איסורו, וכמו שכתב המנ"ח, אולם אף לרש"י מחויב האדם שקיום המצוה יעשה מתוך "מעשה מצוה" של מעשה איבוד. והיינו מעשה שהוא היוצר את המציאות שאין לו חמץ ברשותו בשעה שישיית וזמן מעשה המצוה הוא קודם שעה ו', שהוא קודם זמן איסורו. ולכן סובר רש"י שיכול האדם לקיים את מצות תשבתו בביטול, כי "מצות הביטול" הוא לעשות פעולה שגורמת את המציאות שאין חמץ ברשותו בשעה שישיית, ולעולם עצם קיום מצות תשבתו תתקיים בזמן איסורו, כי קיום מצות תשבתו היא בהמציאות שאין לאדם חמץ ברשותו, אבל תוס' סוברים ש"קיום המצוה" היא בפעולת ההשבתה ולא במציאות ההשבתה ולכן הקשו על רש"י דלפי"ז יעלה ש"מעשה הביטול" נצרך ומוכרח להעשות בזמן איסורו, והרי א"א לבטל בזמן איסורו, ולכן חלקו וסברו שא"א לקיים מצות תשבתו בביטול.

ובדרך זו גם תבאר דעת הרמב"ם דס"ל כרש"י דמעשה מצות תשבתו הוא מעשה הביטול, כי זהו המעשה שגורם ומגלגל את המציאות שבזמן איסורו אין ברשותו חמץ, וקיום המצוה הוא בעצם המציאות שבזמן איסורו אין חמץ ברשותו "מחמת מעשה ההשבתה ידידה". ולכן כותב הרמב"ם (פ"ב ה"א) שמצות תשבתו היא לבער "קודם זמן איסורו", וכאן עוסק הוא ב"מעשה המצוה" כי הוא בא לבאר את חובות האדם וחובותיו הן "מעשי המצוות", ואין סתירה בין דבריו אלה ובין דבריו בפ"א ה"ח שמשעה שישיית אסור הוא באכילה וכקושית הרמ"ק, כי אם כוונת הרמב"ם היתה שמחויב האדם "לקיים" מצות תשבתו בשעות שקודם זמן איסורו, א"כ באמת היתר אכילת חמץ זהו סתירה לקיום תשבתו, אכן כיון שכוונת הרמב"ם היא שמחויב האדם "לעשות" מעשה השבתה כדי שבזמן איסורו

שאלות אקטואליות מענייני קורונה

הרה"ג יוסף צברי שליט"א

מו"צ בית ההוראה בני תורה
וראש מוכון "כתם אופיר" ומח"ס שלחן מלכים

האם מותר להתחסן לפני שבת

שאלה: לכבוד הגאון הרב יוסף צברי שליט"א, האם מותר לקחת חיסון סמוך לשבת, שיתכן שלא ירגיש כל כך טוב אחרי החיסון, ויפגום בעונג שבת?
בברכת כהנים באהבה, גמליאל הכהן רבינוביץ מח"ס "גם אני אודך", ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

תשובה: לכאורה יש לדמות זאת למה שאסור לקחת סם המשלשל אף לפני שבת, וכמס"כ בפסקי תשובות {שכ"ח אות ע"ב}, דעי"ז יגרם לו צער בשבת. ובשערי תשובה {סי' רפ"ז} העלה דמי שהוא רך הלבב לא יבקר חולה בשבת, משום דנגרם לו צער בכך. ולכאורה לא כדאי להתחסן לפני שבת, משום תופעות הלואי שהוא גורם, שיגרמו לו צער בשבת {בפרט בחיסון השני}.

אמנם נלע"ד דאעפ"כ אין לחוש לתופעות לואי אלו, ויש ללכת להתחסן בהקדם ואפילו סמוך לשבת {וכן עשיתי בעצמי מעשה}, משום שהרי במניעת ההתחסנות לנגיף הקורונה, הרי הוא חשוף לחשש הדבקה הגורם סכנה גדולה כידוע לכל אדם. ובכה"ג לא דיברו הפוסקים.

ויש ללמוד זאת מדברי הלבוש שחלק על השע"ת הנ"ל וכתב: "ואם יש אבל בעיר יכול לילך לנחמו ולחולה לבקרו ולא אמרינן שמא יצטער בשבת גדולה גמילות חסדים", ולמד הציץ אליעזר {חי"ג סי' ל"ו} מדבריו, כי

היות שכל המבקר את החולה ושואל בשלומו הר"ז כמאן דיהיב ליה חיי, לכן דוחה זה העינוגא דשבתא שלו עי"ש. וא"כ אם לצורך נתינת חיות לאדם אחר, התיירו הפוסקים לבטל מצות עונג שבת שלו, כל שכן שבנתינת חיים לעצמו והרחקת הסכנה מחשש הדבקה הנעשית בחיסון, בין בחיסון הראשון שמקבל 40% הגנה, וכ"ש בחיסון השני, יכול האדם ואף מוטל עליו להתחסן כדי למנוע מעצמו להכנס לסכנה, ואפילו אם יתבטל ממצות עונג שבת מחמת תופעות הלואי הנלוות.

לסיכום: אין להימנע מלהתחסן לפני שבת, מחשש פגימה בעונג שבת.

האם יש לייחד מסיכה חדשה לכבוד שבת?

לכבוד הגאון הרב גמליאל רבינוביץ שליט"א, מחבר סדרת ספרי "גם אני אודך" ועוד.

דבר שאלתו, האם בימינו כאשר כולם לובשים את המסכות וכיסויי הפנים על פניהם, יש להם לייחד מסכה מיוחדת לשבת?

הנה המקור לבגדי שבת נלמד מדכתבי: "וכבדתו מעשות דרכיך", וילפינן (שבת קי"ג ע"א) שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול.

ויש לדון, האם בדרשה זו נצטוינו לייחד בגדים לשבת רק משום כבוד השבת, והמטרה היא לכבדה בבגדים נאים יותר מיום חול, או שמטרת שינוי הבגדים היא רק להזכיר לנו שהיום שבת.

מיהו בכלבו (סימן ל"א) כתוב בזה"ל: "וכתב הר' אשר ז"ל מנהג כל ישראל שלא לצאת בלי מנעלים ובלי טלית או גלימא, והטעם כדי שיזכור שהוא יום שבת קדוש לאלהינו ולא יבוא לידי חילול שבת, ועל זה חטא מקושש שלא נהג כמנהג זה ויצא בלא טליתו ולא היה לו אות, ועל כן נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית". ומדבריו משמע שהכוונה שלא יצא בלא מלבוש עליון, שעל ידו ניכר ששבת היום, ויהיה לו לסימן שלא ישל בחילול שבת. ויעוין בספר ארחות חיים להר"א מלוניל ז"ל בדיני ערבי שבתות אות ט' שכתב בלשון: ומחליף בגדי חול ולבוש בגדי שבת לכבוד שבת כדי שיזכור שהוא יום קדוש ואסור בעשיית מלאכה עכ"ל.

וכתב היפה ללב {בח"ג בקו"א סי' רס"ב או"ג} דתגדל עון אלה שמתפללים תפלת ערבית של שבת בבגדי חול, דעבירה גוררת עבירה שמתוך שהם בבגדי חול סבורים שהוא חול ובאים לכלל טעות להתחיל אתה חונן שאינו סימן טוב לו והיא ברכה שא"צ עיין שם. מוכח דיש ענין בשינוי הבגדים למטרת "תזכורת" שהיום שבת.

מיהו מהשוואת ב' המקורות נראה דלא פליגי, דאכן אם מתקיימות ב' המטרות בבגדים נאים ומכובדים לפי כוחו, א"כ איכא גם כבוד השבת וגם תזכורת שהיום שבת. אמנם בלא השיגה ידו לכל הפחות ישנה בגדיו כדי שיזכור שהיום הוא שבת.

לפיכך נלע"ד כי אכן יש מקום גדול לייחד מסכה מכובדת יותר או לכה"פ נקייה וחדשה לכבוד שבת, דכיום הפכו המסכות לחלק מבגדי האדם המחויבים, ואז מקיים גם מצות כבוד השבת וגם זכירתה בשינוי הלבוש לחדש. ואם אין בידו מסכה חדשה ישנה עכ"פ למסכה מסוג שונה, כדי שבעצם השינוי תהא לו תועלת לזכירת יום השבת.

ומרוב המקורות נראה כי אכן חז"ל לימדונו כי מטרת יחוד בגדי השבת היא לכבד את השבת בבגדים היותר נאים ומכובדים שיש לו. ועי' שבת (קי"ט א') ר"ח מתעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא (רש"י "מתעטף בבגדים נאים") אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה" וברש"י ב"ק (ל"ב ב') "כאדם המקבל פני מלך" ויש להוסיף מרש"י בימות (מ"ו ב' ד"ה דילמא) "שהיו בגדיהם לבנים והגונים לקבל פני השכינה". ומקור בתורה לבגדים נאים לשבת מובא במכילתא יתרו ובתו"כ אמרו עה"פ: זכור את יום השבת לקדשו, "במה אתה מקדשו, במאכל ובמשתה ובכסות נקיה", וכ"ה תנחומא תצא א'. ובמהרש"א שבת (קי"ד א') על דבר ר' יוחנן "מניין לשנוי בגדים מן התורה, שנאמר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים" (עיין רש"י) וכתב המהרש"א "לענין שנוי בגדי שבת מיייתי לה, כן מה שר' יוחנן קרי למאניה מכבודתא" (שבת כאן וב"ק צ"א ב'), הרי דבשינוי הבגדים לא היתה מטרה בעצם השינוי אלא בכבוד.

וכן מוכח בירושלמי פאה (פ"ח ה"ז) "א"ר חנינא צריך שיהיו לו שני עטיפין אחד לחול ואחד לשבת, דרשה ר' שמלאי בצבור, בכון חברייה לקבליה, ואמרו ליה, רבי, כעטיפתנו בחול כך עטיפתנו בשבת" (ובפני משה "שלא היה לאל ידם לקיים זה ואמרו לו רבי מה נעשה כעטיפתנו בחול כך בשבת שאין לנו להחליף") אמר להם "אעפ"כ צריכים אתם לשנות" ע"כ, ומוכח דרק בלית ברירה יסתפקו בשינוי הנדרש בין בגד פשוט לפשוט אחר, אך לתחילה בעינין בגדים מכובדים יותר. וכ"ה בשבת (קמ"ז א') מסופר על "עולא איקלע לפומבדיתא, חזיא רבנן דקא מנפצי גלימיהו" ניקו אותם לכבוד שבת, כיון שלא היה להם להחליף ניקו בגדי החול שיהיו נקיים לשבת. ובהג"מ הל' שבת (פרק ל') "מי שאין לו להחליף, נהגו ללבוש שרגני"ט (מעיל) לכסות בגדי חול".

ברכת ארבע הכוסות

הרה"ג אליאב כהן שליט"א

מרבני קהילת חניכי הישיבות
'מקום מקדש'

אינו משום דהגדה והלל הוא הפסק, ממה שלא מברכין ברכה אחרונה אשני כוסות הראשונות, אלא מטעם שחכמים תקנו ארבע כוסות (דהיינו שכל אחד מצוה בפ"ע) ע"ש. וכ"כ המ"א (שם סק"א) מטעם אחר ע"ע. אלא שלענ"ד קשה לומר כן בדעת הר"ף וסיעתיה, תצא מכל הני ראשונים הנ"ל שנקטו עיקר הטעם שהגדה והלל הוא הפסק, ועוד דמלשון הר"ף משמע שאין דין ברכה אחרונה אשתי כוסות הראשונות תלויה בדין ברכה ראשונה של ארבע כוסות ע"ש. ועי' ברמב"ן במלחמות (שם) ע"ש ודו"ק היטב. וכן ראיתי לנהר שלום (שם) שכתב להעיר על הט"ז בכיו"ב ע"ש. וא"כ לכאורה י"ל לדלדל נקטין הכי, א"כ אין צורך לכוון בברכה ראשונה שעל הכרפס לפטור את המרור שהרי ע"כ נקטין שהמרור נפטור בברכת המוציא וכו"ל. וא"ת א"כ נבעי נמי ברכה אחרונה על הכרפס וכמ"ש הראשונים והב"י הנ"ל לתלות דין זה במחלוקת רשב"ם ור"י. י"ל דבזה קי"ל כמ"ש הרשב"ץ בספר יבין שמועה (דף לה ע"ב) שאין מברכין ברכה אחרונה אכרפס מאחר וזה בא אחר קידוש ואין קידוש אלא במקום סעודה חשבינן ליה כדברים הבאים בתוך הסעודה ע"ש. (ועי' למהרי"ץ בעץ החיים על הגדה של פסח ע"ש) ולאחר חיפוש באמתחות הראשונים מצאתי שאף לדין שמברכין על כל כו"כ יש ענין לכוון בברכת בפה"א אכרפס לפטור את המרור. זה יצא ראשונה בספר ההשלמה אחר שהביא את דברי הר"ף כתב ומ"ש בעל המאור שמותר לשתות בתוך ההגדה ומסתברא אע"פ שהוא רשאי מ"מ אי אפשר למיקרי ולמישתי בהדי הדדי וכו' אבל בורא פרי האדמה אינו מברך על טיבול שני, שכבר בירך בטיבול ראשון ואין ההגדה הפסק שהרי יכול לאכול ולקרות ומותר נמי לאכול ירק ופירות בתוך ההגדה, ויש טעם אחר שברכת המוציא פוטרתה. ע"כ. וכ"כ בספר המרתם ע"ש וכן ראיתי להמאירי (פסחים קט.) שכתב () שכתב שאין לברך על המרור בפה"א שכבר בירך על הכרפס בפה"א וההגדה אינה הפסק לענין אכילה וכו' ע"ש. ולהלן כתב שיש לברך על כל כו"כ ע"ע. ומוכח דסבר ליה לחליק כבעל ההשלמה. ולפי"ז אף לדין יש לכוון בברכת בפה"א שעל הכרפס לפטור את המרור. ועוד יש להאריך בזה אלא שאכמ"ל. וצוי"מ וימנ"א.

יש לדון למנהג ק"ק תימן שנוהגים כדעת הר"ף והרמב"ם ועוד, לברך על כל כוס וכוס מארבע כוסות ברכת "בורא פרי הגפן" האם יש ענין בברכת בפה"א שעל הכרפס לכוון את המרור או לא ?

כתב הטור (סי' תעה') ויברך על אכילת מרור ויאכלנו בלא הסיבה ולא יברך עליו בורא פרי האדמה, לפירוש רשב"ם לפי שנפטר בברכת בפה"א שבירך על הירקות בטיבול הראשון, ולכן אומר שאין לברך אחר טיבול ראשון בורא נפשות. ור"י אומר שצריך לברך אחריו בורא נפשות, ומה שאין צריך לברך על המרור בפה"א לפי שחשוב כדברים הבאים מחמת הסעודה ע"כ. וכתב מרן הבי"ש שכ"כ התוס' בפסחים (דף קטו. ד"ה והדר) והרא"ש (סי' כו) ע"כ. ועי' להתוס' (שם קג: ד"ה רב אשי) שכתב בזה"ל וא"ת אמאי מברכין על כוס שני שאחר ההגדה בפה"ג וכו', וי"ל דהגדה והליליא הוא הפסק, ואע"ג שביין כוס ראשון לשני אם רצה לשתות ישתה, מכיון שהתחיל ברכת אשר גאלנו אסור לשתות וכו' ולמאי דפרישית דהגדה הוא הפסק צריך לברך אחר הירקות בורא נפשות רבות ע"כ. הא קמן שהתוס' ס"ל שמברך ברכה אחרונה אחר הכרפס, לפי שההגדה וההלל הוא הפסק, וא"כ המרור נפטור בברכת המוציא דחשיב כדברים הבאים מחמת הסעודה וכמ"ש לקמן (דף קטו. ד"ה והדר) וק"ל. וכ"כ בתוס' ר"י שירילאין (ברכות מא:) להדיא ע"ש. וכן ראיתי לחידושי רבנו דוד בונפיד (פסחים קט) אחר שהביא את שיטת הר"ף דהגדה והלל הוא הפסק משום דמישתי וברוכי בהדדי לא איפשר כתב וא"ת למה אינו מברך על המרור בפה"א שאע"פ שבירך בטבול ראשון, הרי הפסיק בניהם בהלל והברכה שסדר על כוס שני כדרך שאנו אומרים שהוא מפסיק לברכת היין וכו' תשובה שאין אנו נמנעין מלברך על המרור וכו' אלא שברכת המוציא שברך על המצה היא פוטרתו עכ"ד. וכ"כ בחידושי הר"ן (שב). וכ"כ כיו"ב מהר"ם חלאווה (שם). וכ"כ באור זרוע (הל' פסח דף נט) ע"ש. וכן ראיתי להראב"ד בתשובותיו (סי' קיג) שכ"כ. ע"ע. וכ"כ בספר המנהיג (הל' פסח סי' סז) ע"ש. נפקא לן מכל הני הראשונים דלדעת הטור וסיעתיה ע"כ שברכת בפה"א של המרור נפטרת בברכת המוציא וכו"ל. וכן ראיתי להגר"א בביאורו לש"ע (סי' תעד) שכ"כ ע"ש. מיהו הט"ז (סי' תעד' סק"א) כתב דמאי דמברכין על כל כוס וכוס

שיעור השתיה בד' כוסות

הרה"ג יוסף שמון שליט"א

שיעור השתיה אם הוא כמלא לוגמיו או ברוב כוס

איתא בפסחים קח. גבי ד' כוסות השקה מהן לבני ולבני ביתו יצא. אמר רב נחמן בר יצחק והוא דאשתי רובא דכסא.

ובגמ' לעיל קז. - ת"ר אין מקדשין על השכר. משום רבי אלעזר בר רבי שמעון אמרו מקדשין. מטעמת יין - כל שהוא, רבי יוסי בר יהודה אומר מלא לוגמא. אמר רב הונא אמר רב, וכן תני רב גידל דמן נרש המקדש וטעם מלא לוגמא יצא, ואם לאו לא יצא. והכי הלכתא דהמקדש צריך שיטעום מלא לוגמיו.

ובתוס' שם והכא כתבו דמלא לוגמיו היינו רוב רביעית דהא אמרינן לקמן דבעי רוב כוס.

ועין בר"ן על הרי"ף שכתב - מלא לוגמיו דקאמרינן הכא לאו דוקא אלא כדי שיסלקנו לצד אחד ויראה מלא לוגמיו, דאילו מלא לוגמיו ממש הוא טפי מרביעית וכו' וסיים שם - ומיהו הני מילי לענין קידוש אבל לענין ד' כוסות אמרינן לקמן והוא דשתי רובא דכסא, הלכך ב"קידושא דפסחא" דאית ביה תרתי קידוש והוי נמי דארבע כוסות בעינן שיטעום ממנו רובא דכסא מדין ארבע כוסות, ואי רובא בציר מכדי שיסלקנו בעינן שיטעום נמי בכדי שיסלקנו, מיהו ברביעית סגי וכדכתבינא. עכ"ל.

והעולה מהנ"ל דלהתוס' מלא לוגמיו היינו רוב רביעית ותרוויהו חד דינא, ולהר"ן מדין כוס של ברכה בעי למשתי מלא לוגמיו ומדינא דד' כוסות בעי שישתה רוב כוס.

ביאור הגרי"ז במחלוקת התוס' והר"ן

ועי' בחידושי הגרי"ז דחקר בשם הגר"ח בדין שתיית ד' כוסות אם הוא משום טעימת הכוס כקידוש דהמברך צריך שיטעום וסגי במלא לוגמיו שזהו שיעור טעימתו, או דאיכא דין שתיית ד' כוסות משום דהוי דרך חירות.

וביאר בזה פלוגתת התוס' והר"ן - דהתוס' ס"ל דדין ד' כוסות הוא ככוס של קידוש וא"כ דין שתייתו הוא כדין שתיית כוס של ברכה דבעי טעימה וסגי במלא לוגמיו. [וביאר בזה דברי התוס' לעיל צט: דהסתפק תוס' אם יוצאים כולם בכוסו של בעה"ב כקידוש עי"ש].

ובדעת הר"ן ביאר דאיכא ב' דינים א' קידוש. וב' ד' כוסות דרך חירות, וע"כ מחמת דין קידוש סגי בטעימה דמלא לוגמיו, ואילו מחמת דין ד' כוסות צריך שישתה רוב כוס והיינו מדין רובו ככולו. ותרוויהו לחומרא והיינו דבכוס של קידוש בעי שישתה כמלא לוגמיו ואף רוב כוס. ואף ששתה מלא לוגמיו צריך שישתה רוב כוס ואם אין רוב הכוס כמלא לוגמיו צריך שישתה רוב כוס. ובשאר ג' כוסות צריך רוב כוס ואם רוב כוס פחות ממלא לוגמיו סגי בהכי. עי"ש.

כוס המחזקת כמה רביעיות

ועיין במאירי שכתב - ורובא דכסא שאמרו לאו דוקא שאם היה הכוס מחזיק כמה אינו צריך לשתות אלא רביעית או רוב רביעית אלא שמן הסתם אף הכוסות בשיעור זה ולכן קורהו רובא דכסא. ויש חולקי' לומר שאף אם היה כוסו גדול צריך שישתה את רובו ואין נראה כן:

ועי' בב"י תעב' שהביא פלוגתא הנ"ל וז"ל - ומה שכתב ואין צריך [שישתה] כולו אלא רובו. כן משמע בגמרא (קח: ומיהו התוספות (ד"ה רובא) כתבו דלכתחלה צריך לשתות רביעית, וכן משמע מדברי הרא"ש (שם). וכתב הכל בו (סי' נ יא ע"ג) אם היה כוס גדול שיש בו שתי רביעיות שותין בו שנים זה אחר זה ויוצאין. וז"ל ארחות חיים (סדר ליל הפסח סי' ו) אם היה כוס גדול שיש בו שתי רביעיות שותין בו שנים או יותר לפי הרביעיות ויוצאין (ואחד) [שאחר] ששתה מלא לוגמיו אפילו (מכולם) [מכוס] קטן שאינו מחזיק [רק] רביעית משקה לבניו ולבני ביתו הקטנים. והרמב"ם כתב שצריך לשתות רוב מכל כוס אפילו מחזיק כמה רביעיות, וכ"כ מורינו הר"ר ש"ט עכ"ל.

ובדרכי משה שם כתב - ובמרכזי משמע כדברי הרמב"ן שכתב שאפילו [יש] מאה רביעיות בכוס אחד חשוב הכל כוס אחד. אבל הר"ן שם (כג. ד"ה השקה) כתב דיכולים שנים ליטול כוס אחד שיש בו שתי רביעיות רק שישתה כל אחד רביעית:

ובשו"ע תעב ט' כתב וז"ל - שיעור הכוס, רביעית לאחר שימזגנו (אם רוצה למזגו), וישתה כולו או רובו. ואם יש בו הרבה רביעיות, שותין ממנו כל כך בני אדם כמנין רביעית שבו. ויש אומרים שצריך לשתות רוב הכוס, אפילו מחזיק כמה רביעיות.

וביאר הגרי"ז דעת הרמב"ן הנ"ל דס"ל דדין שתיית ד' כוסות הוא מדין חירות ולא מדין כוס של ברכה וע"כ ס"ל דבעי שישתה רובו של כוס בכדי דלהוי רובו ככולו.

סתיות דברי הר"ן

אלא דבדברי הר"ן עדיין צ"ב שהוא פי' הסוגיא דהשקה מהן לבני ולבני ביתו יצא. וז"ל - כלומר בני חיובא יצאו כולן. ובכוס שיש בו שיעורין הרבה עסקינן, והוא דשתא רובא דכסא. כלומר דשתי כל חד וחד "רובא של רביעית" וקמ"ל שאין צריך שיהא לכל אחד כוס חלוק בפני עצמו:

ודברי הר"ן צ"ב דמחד ביאר לעיל דהאי דינא דרוב כוס הוא מדין שתיית ד' כוסות דהוא מדין חירות ולא מטעם כוס של ברכה וא"כ צריך לשתות רוב כוס, ומאיך ביאר הכא דיוצאים בה כמה בני אדם. וכבר עמד בזה בחידושי אנשי שם.

להסוברים דיוצאים בה כמה בני אדם אי סגי ברביעית או ברוב רביעית

אמנם יש להסתפק בכוס המחזקת כמה רביעיות לדעת הסוברים שיכולים לצאת בהם כמה אנשים אם צריכים לשתות רביעית או דסגי ברוב רביעית, דהנה מלשון המאירי איתא להדיה דיכולים לצאת אפי' ברוב רביעית, וכן מבואר מלשון הר"ן.

אבל מלשון הכל בו והאורחות חיים יש לדייק דבעו רביעית דוקא שנקטו בלשונם דכוס שיש בו ב' רביעיות יוצאים בו שנים ולכאורה ברביעית ומחצה סגי כיון שיכול כל אחד לצאת יד"ח במה ששותה ג' רבעי רביעית, וכן מדוייק מלשון האורחות חיים שכתב כמנין רביעיות שבו. וכן נקט המהר"ל בגבורות ה' דלא מהני רוב רביעית אלא רביעית בדוקא, דלא אשכחן רוב שיעור רביעית. [ועיין בכף החיים שהביא מאמר מרכזי שעמד בזה בדברי השו"ע שכתב יוצאים כמנין רביעיות שבו וכתב. וז"ל לאו דוקא כמנין רביעיות שבו דהא בשתיית רוב רביעיות לכל אחד סגי, אלא משום משום דלכתחלה בעי רביעית כמ"ש וישתה כולו, והעתיקו המ"ב להלכה]

ביאר ב' גזרים בדין רוב רביעית

והנראה דפליגי ביסוד האי דינא דתיקנו רבנן ד' כוסות משום דהוי דרך חירות דלהרמב"ן ס"ל דתיקנו ד' "כוסות" ושיעור הכוס הוא מרביעית, וצריך למשתי ד' כוסות וע"כ דין רובו ככולו מתייחס להכוס. אבל הר"ן ס"ל דתיקנו לשתות שיעור כוס והיינו "רביעית" וע"כ יוצא ברוב רביעית מדין רובו ככולו.

ולפ"ז יש ליישב דברי הר"ן דב' שיעורים הם שמדין קידוש סגי בטעימת מלא לוגמיו, ומדין שתיית ד' כוס בעי שיעור ד' כוסות, ונפק"מ לאדם קטן שמלא לוגמיו פחות מרוב רביעית.

האם שייך רובו ככולו בשיעור

ובדעת הסוברים דלא מהני רוב רביעית אלא צריך רביעית ס"ל דלא מהני רוב רביעית והסברא בזה י"ל ע"פ דברי החתם סופר בתשובה ח"א ס' קמ' שנשאל מהג"ר ר' שלמה קלוגר בהא דאיתא בסוכה ה: דדרשינן קרא דז'

ע"פ ד"ה אם טעם שכתב ג"כ כדברינו וכ"כ מהר"ם חלאווה בחידושיו שם:
ודבריו צ"ב דבתחילת דבריו כתב דאם מלא לוגמיו ידיה הם יותר מרוב
רביעית צריך מלא לוגמיו וציון למה שכתב ברע"א. ולכאורה הם שלא
כדברי הר"ן - כדברי הר"ן דבעי מלאו לוגמיו הם דוקא בקידוש או בכוס
ברהמ"ז דהוא מדין כוס על הברכה אבל בשאר כוסות סגי ברוב רביעית.
ומאידך כתב בסוף דבריו דאם הוא אדם קטן דמלא לוגמיו ידיה פחות
מרוב רביעית צריך רוב רביעית והיינו מדברי הר"ן, ודברי הר"ן אזלי בשיטת
רוב כוס והם דוקא בד' כוסות. ועי' בחזו"א סי' לט סט"ז שתמה בדברי
הבאור הלכה הנ"ל בה' שבת.

ואולי י"ל דקשיא ליה בדברי הר"ן הא דאקשינן דהאיך מהני רוב רביעית
שהוא רוב שיעור ולא רוב כוס והאיך נימא ביה רוב ככולו וכקושיית
המהר"ל, ומכח זה נקט בדברי הר"ן דאינו מדין רוב ככולו אלא שזה שיעור
טעימתו אף להר"ן ואפשר שהוא מדין שיעור כוס דשיערו רוב רביעית
שהוא שיעור כמלא לוגמיו כאדם בינוני, וכן משמע בחידושי המהר"ם
חלאווה פסחים קז. דשיערו מלא לוגמיו באדם בינוני ואף לאדם גדול. אלא
דלקמן קח: הסתפק בזה עי"ש.

וא"כ העולה לן דלהתוס' הכל תליא במלא לוגמיו, ולהר"ן בקידוש צריך
מלא לוגמיו, ובד' כוסות בכוס של קידוש או ברהמ"ז צריך מלא לוגמיו
או רוב רביעית לחומרא, ובשאר כוסות סגי ברוב רביעית או מדין רוב
ככולו או ששיערו באדם בינוני שהוא שתיה חשובה. ולדעת המהר"ל צריך
שישתה רביעית או רוב כוס.

מינים לשיעורא, ואקשי בגמ' והא שיעורין חציצים ומחיצים הלכה למשה
מסיני, והקשה דאי מקרא אמינא דסגי ברובו ככולו ואתי הלכה למשה
מסיני דבעי שיעור ולא סגי בדין רובו ככולו. ותי' החתם סופר דלא שייך
רוב ככולו אלא מתוך כולו דומיא דסנהדרין דלא סגי אם נתוועדו רוב
סנהדרין, אלא שאם כולם נתוועדו אזלינן בתר רובא מדין רובו ככולו אבל
לאכול פחות מכשיעור או לטבול בפחות מכשיעור ולימא רובו ככולו לא
שמעינן.

וא"כ י"ל לשיטתם דגדר התקנה היינו לשתות שיעור כוס שהוא ברביעית
וע"כ לא סגי ברוב רביעית דבדבר שנאמר שיעור לא שייך רוב ככולו ואמנם
אם שתה רוב שייך ליחס רובו ככולו להכוס, אבל כשאינו שותה רוב כוס אין
ליחס רוב רביעית להשיעור דרביעית. וע"כ נפיק או ברוב כוס או ברביעית.
אלא דלפי סברא זו צ"ב דברי הר"ן וא"כ יהא מוכח כדברי ר' שלמה קלוגר
דכיון דאין שיעור כוס הלמ"מ סגי ברוב רביעית.

שיטת המ"ב בשתית רוב כוס

ועיין בבאור הלכה תעב' ד"ה וישתה כולו או רובו וז"ל - עיין במ"ב. והנה רוב
רביעית הוא שיעור מלא לוגמא באדם בינוני, ואם הוא אדם גדול שמלא
לוגמיו ידיה הוא יותר מרוב רביעית צריך דוקא מלא לוגמיו ידיה, כן
נתבאר לעיל בסימן רע"א לענין קידוש עיין שם בסי"ג במשנה ברורה וכ"ש
לענין ד' כוסות. וע"ש בבה"ל שהכרענו עוד דלענין ד' כוסות בעינן דוקא
רוב כוס לחומרא וכגון שהוא אדם קטן שנעשה בן י"ג דמלא לוגמיו ידיה
הוא פחות מרוב רביעית צריך דוקא רוב רביעית. ומצאתי כעת להר"ן פ'

למען תספר באזני בןך ובן בןך

הרה"ג שחר בוס' שליט"א

מרבני בית ההוראה
ורב קהילת 'משכן ציון'

זאת אבל אין הדבר תופס לו מקום בראשו במשך השנה, ויש אדם שכל
יום יום עסוק בלספר הדבר לאחרים וטרוד כיצד לפעול כדי להסדיר את
חובו. ולכן אצל כל אדם נאמר "יזכור לו יום המיתה" כלומר שיזכיר לעצמו
ויעורר את הידיעה הרדומה ועל ידי זה ינצח את יצר הרע, משא"כ אצל
הרשעים הזכירה היא ידיעה שכלית והדיבור הוא מן הפה ולחוץ ואינם
רוצים שהזכירה תפעל ותעורר אלא להיפך אותה.

ולפי האמור ניתן לומר שהציווי של עצם סיפור יציאת מצרים לדורות
הבאים בהמחשה ופירוט הדברים אע"פ שידועים למספר הינו כדי לעורר
אצל המספר עצמו את הזכירה ולחזק ולהפעיל את הידיעה וההכרה
בהשגחת ה' יתברך אצלו, וממילא ככל שיספר שוב ושוב יזכה הוא בעצמו
ל"וידעתם כי אני ה'".

ולכן אפי' כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו יודעים את התורה מצוה עלינו
לספר ביציאת מצרים דעצם הסיפור מעורר בנו את כח הידיעה בגדלות
ה' יתברך.

וכמו כן כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח דע"י ריבוי סיפור
גבורות ה' וכח מעשיו מעורר אצלו יותר ויותר ההכרה בה' יתברך.

וכ"כ בספר החינוך (מצוה כא') "מצוה לספר בענין יציאת מצרים...וענין
המצוה שיזכור הניסים והענינים שארעו לאבותינו... וחייב להוציא הדברים
בפיו כדי שיתעורר לבו בדבר".

ונראה להוסיף עוד ד"וידעתם כי אני ה'" אינה זכירה בעלמא אלא ידיעה
מלשון חשיבות, דהיינו להחשיב את הדבר כי אני ה', וכמו שמצינו בפסוק
"מה אדם ותדעהו בן אנוש ותחשבהו" (תהלים קמד) ופי' רד"ק (שם) וז"ל:
"ופירוש ותדעהו כמו ותחשבהו, כי פירוש הידיעה במקום הזה וכיוצא בו
ההכרה וההשגחה לטובה" עכ"ל. ובדואי שעל ידי סיפור גדולת וגבורת ה'
לאחרים מחשיב גדולת ה' יתברך בעיני עצמו יותר ויותר.

ולכן נראה דמלבד החיוב של "והגדת לבנך" ישנה מעלה בסיפור יציאת
מצרים לבנינו ולאחרים בכך שמחזק אצל עצמו ההכרה והאמונה בה' יתברך
ע"י סיפור הדברים, ויה"ר שנזכה אכן בימים אלו לחזק אצלנו האמונה
ההכרה והידיעה בה' יתברך, ולחזות בניסי הגאולה במהרה בימינו. אמן.

פרשת בא פותחת בציווי למשה רבינו "בא אל פרעה כי אני הכבדתי את
ליבו" דהיינו דלמרות שהקב"ה הכביד את לבו של פרעה והוא יסרב לשחרר
את עמ' בכל זאת יבקש משה מפרעה לשחרר את עמ'י. ומדוע?
ומבאר התורה שהיו לכך שתי סיבות:

"למען שתי אתתי אלה בקרבו"

"ולמען תספר באזני בןך ובן בןך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי
אשר שמתו במ וידעתם כי אני ה'".

והנה לטעם השני יש להבין, דלכאורה הסיבה היא שנספר ונפרסם לבנינו
וצאצאינו סיפור יציאת מצרים ועי"ז ידעו בנינו וצאצאינו כוחו וגבורתו של
הקב"ה, וכן כתב ברבינו בחיי (שם) וז"ל: "והשנית כדי שיספרו לדורות
עוצם גבורותיו וכח מעשיו".

אך אם כן יש להקשות דלפי זה היה צריך הפסוק לכתוב "ולמען תספר
באזני בןך ובן בןך... וידעו כי אני ה'" ולא "וידעתם כי אני ה'", דהרי המספר
עצמו פשוט שיוודע הדברים אף קודם שמספר לאחרים?

ואולי אפשר לבאר זאת בקצרה עפ"י הגמ' בשבת (לא): "אמר רבה מאי
דכתיב "זה דרכם כסל למו" וידעים רשעים שדרכם למיתה ויש להם חלב
על כסלם שמא תאמרו שכחה היא מהם ת"ל "ואחריהם בפייה ירצו סלה",
כלומר הרשעים זוכרים שסופם למות ואינם שוכחים זאת ובכל זאת אינם
חוזרים בתשובה.

ולכאורה ישנה גמ' ערוכה במסכת ברכות (ה). "א"ר לוי בר חמא א"ר בן
לקיש לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר רע... נצחו מוטב לא נצחו יעסוק
בתורה... אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע... אם נצחו מוטב ואם
לאו יזכור לו יום המיתה..."

ולפי"ז רואים שזכירת יום המיתה היא הכח המעורר ביותר לאדם לתקן
את דרכיו. ואם כן היו צריכים הרשעים להתעורר ולחזור בתשובה מזכירת
יום המיתה.

אלא נראה שיש לומר שיש שני סוגים של זכירות, ישנה זכירה שהינה בתור
ידיעה שכלית גרידא רדומה ולעומתה ישנה זכירה שהיא פעילה ומעוררת.
וכגון שאדם יודע שיש לו חוב גדול להחזיר בעוד שנה יש אדם שהוא זוכר

בענין שומע כעונה בספירת העומר

הרה"ג איתן גברא שליט"א

ר"מ ישיבת 'נחלת אשר'

דין שומכ"ע, והדק"ל מה סברת הפוסקים שחילקו בין ספירת העומר לשאר מצוות בענין שומע כעונה.

וצ"ל שיסוד פלוגתתם תליא בחקירה המפורסמת בעיקר דין שומע כעונה, אם עניינה שדיבורו של המשמע מתייחס אל השומע כאומר בשבילו מדין שליחות להוציא יד"ח, או שנתחדש שעצם שמיעת הדיבור נחשבת כמעשה דיבור של השומע והיינו "שומע כעונה", והנה דעת רש"י (סוכה לח: ד"ה הוא אומר ברוך) דהנמצאין באמצע התפילה ושומעין מהש"ץ קדושה ואין יכולים לענות ישתקו וישמעו בכוונה והרי הן כעונין, והתוס' שם (ד"ה שמע) פליגי דאדרבה כיון שע"י שמיעתו הוי כעונה נחשב כהפסק בתפילה ולכן אין לשתוק, ובשו"ע הל' תפילה (סי' קד ס"ז) נפסק כרש"י ובביאה"ל שם תלה מחלוקתם בחקירה הנ"ל, ועי' בחזו"א (או"ח סי' כט אות ג) שהביא שיטת הבית הלוי דהוי כדיבור של השומע, ודחה זאת בראיות וכתב שענין שומע כעונה הוא התאחדות השומע והמשמע עד שמתייחס גם הדיבור למצות השומע. ויש ראיות לכאן ולכאן והדברים עתיקים.

והשתא יש לבאר פלוגתת הפוסקים בענין שומע כעונה בספירת העומר, דהסוברים דלא מועיל הוא משום שנקטו ענין שומכ"ע מדין שליחות וא"כ אף דבכל התורה מהני מיהו הכא חידשה התורה דין שתהא ספירה לכל אחד ואחד לאפקוי שלא יוצא בספירת חבירו, ולעומתם מחדשים ואומרים החולקים שהשומע הוא כסופר ממש וא"כ יכול לצאת כששומע ספירת הש"ץ וכיון שנחשב כסופר יש כאן ספירה לכל אחד ואחד.

ועתה ניתנה ראש ונשובה לספיקא דידן במתפלל ששומע ספירה בסתמא מהש"ץ היכא דהש"ץ לא התכוון בהדיא להוציא, דיש לתלות בחקירה הנ"ל דאם שומכ"ע הוא כעין שליחות לכאן צריך כוונת המשמע אך אם הגדר דשומע הוי כסופר סגי בשמיעתו.

ובאמת דבשו"ע הרב סעיף י"ב כתב וז"ל: שמע הספירה מאחד ולא נתכוון כלל להוציא וגם הוא לא נתכוון לצאת בשמיעה זו לא יברך כשיספור, שהשומע כעונה וכו' אלא א"כ מחשב במתכוון שלא לצאת בה, עכ"ל. הרי להדיא דמדין שומכ"ע אי"צ כוונת משמע, אלא דלגבי מה שכתב בהמשך דבריו, עי' בשו"ת ישועות משה (להגרי"מ אהרונסון ח"ג סי' מט) דלכן נוהגים לכבד את הרב לברך כיון שידע ההלכה ומכוון בפירוש לא להוציא את השומעים. עכ"ד. ולדבריו מתעורר ספק אם אחד השומעים רוצה ומכוון לצאת אם עדיין שייך בזה דין שומכ"ע לפי הגדר שהוא כעונה ממש. והנראה לפשוט דהנה הפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ג אות כח) הקשה לשיטת הב"ח דשומכ"ע מדין שליחות, היאך אמרו (ברכות כ: דקטן מוציא בברהמ"ז את אביו שלא אכל כדי שביעה, או קטן לאו בר שליחות, ותי' דבכה"ג שומע הוי כעונה ממש. ולכאן לטעמו צ"ב א"כ אמאי לא מוציא כשאכל האב שיעורא דאורייתא, נהי דדרבנן לא מוציא דאורייתא מ"מ יועיל מדין שומע כעונה ממש, וע"כ צ"ל דהיכא שהמברך אינו בר חיובא חסר במעשה ברכה של המשמע, ולכאן כ"ש בגוונא דידן שהש"ץ המשמע מפקיע את ספירתו ומכוון להדיא שלא להוציא את השומע בזה לא נחשב שהשומע שמע ספירה וכבר ליכא שומכ"ע. ודו"ק.

וזאת תורת העולה: א. ודאי שכ"א צריך לספור בעצמו ולא לסמוך על דין שומכ"ע. ב. ומאידיך כיון שיש הפוסקים דין שומכ"ע בספיה"ע ראוי לכוון שלא לצאת בספירת הש"ץ שהרי מצוות אי"צ כוונה. ג. מי ששמע מהש"ץ ונתכוון לצאת מדין שומכ"ע ואף הש"ץ נתכוון להוציא יכול לספור בשאר הימים בברכה מספק ספיקא. ד. אם הש"ץ לא נתכוון להוציא זה תלוי בשני הצדדים בדין שומכ"ע אי מדין שליחות או דהוי כדיבור, ולהנ"ל נראה להקל אף בזה שהרי הוכח דלהפוסקים ששומכ"ע בספיה"ע הוא משום דהוי כסופר ממש. ה. אמנם אם הש"ץ התכוון להדיא שלא להוציא וכמו שהובא שהמנהג לכבד את הרב משום שמכוון שלא להוציא לכאן אין להקל כמש"נ בהרחבה לעיל. ולכן הנכון שיברר אצל הש"ץ מה כוונתו, ונפק"מ למעשה למי שאינו בקי שכתב בביאה"ל ד"ה ומצוה וכו' שלכתחילה יכול לצאת מדין שומכ"ע, אם רצונו לצאת בשמיעה מהש"ץ צריך לברר כוונתו.

כתיב (ויקרא כג, טו) "וספרתם לכם" ודרשינן בגמ' (מנחות סה:): שתהא ספירה לכל אחד ואחד, וכן פסק השו"ע (סי' תפט, א) דמצוה על כל אחד לספור בעצמו, ונחלקו גדולי האחרונים בנפקותא דהאי הלכתא (מובא במשנ"ב סק"ה) דהלוש והחק יעקב פירשו דכשם דלענין לולב דרשינן "ולקחתם לכם" לכל אחד ואחד ה"ה בספירת העומר צריך לספור בעצמו ולא יועיל שישמע מחבירו ויתכוין לצאת מדין שומע כעונה כבקידוש והבדלה וכדו', ולעומתם הפרי חדש והברכי יוסף כתבו דכוונת התורה רק דלא נימא שספיה"ע היא מצוה על ב"ד כבשמיטין ויובלות דכתיב בהו "וספרת לך" אלא קאי אציבור, מיהו אם רוצה לצאת בשמיעה מחבירו מדין שומע כעונה מהני כמו בשאר מצוות, ועי' בביאור הלכה שכתב בשם הפמ"ג דכיון דהוא פלוגתא דרבוותא לכן לכתחילה ודאי צריך לספור בעצמו אכן בדיעבד אם שמע מחבירו וכיון לצאת יחזור ויספור בלי ברכה.

ויש להסתפק במי ששמע הספירה מהש"ץ ונתכוון לצאת ולא חזר לספור באותו היום, אם יכול לספור בשאר הימים בברכה, דהנה גבי המסופק אם דיילג יום אחד נפסק בשו"ע (תפט, ח) שייספור בשאר הימים בברכה, ובמשנ"ב שם ביאר הטעם משום דאיכא ספק ספיקא שמא לא דיילג ואת"ל דיילג שמא אין הלכה כהבה"ג דאם דיילג יום אחד הפסיד דבעינן "תמימות", אלא כהפוסקים דכל יום הוא מצוה בפ"ע, והוסיף דה"ה בכל דבר שדינו לחזור ולספור בלא ברכה מחמת ספק, עכ"ד, ולפי"ז אף הכא יש לדון ס"ס שמא מועיל דין שומע כעונה בספיה"ע ואת"ל כהפוסקים דלא יוצא שמא כל יום מצוה בפ"ע.

אלא דהא גופא יש לחקור אם השומע ספירה מהש"ץ חשיב שומע כעונה אף אם הש"ץ לא נתכוון להוציא או"ד דבלא כוונת המשמע לא יצא השומע, וביותר הרי כבר כתב המשנ"ב (סק"ה) דמנהג כל ישראל שסופר כ"א לעצמו ומתכוונים שלא לסמוך על הש"ץ, וא"כ יש לברר טעם המנהג שהש"ץ סופר האם כדי להוציא את מי שאינו בקי, או אדרבה כוונתו שלא להוציא אלא רק שידעו הקהל מנין הימים.

והנה ילפינן בגמ' (סוכה לח:): דין שומע כעונה בכל המצוות, וכך נוהגים למעשה בקידוש ושופר ובמגילה ועוד, ואע"פ שמצוות אלו נצטוו על כל יחיד ויחיד, ותימה א"כ להסוברים דבספיה"ע ליכא דין שומכ"ע משום דהיא מצוה על כאו"א מאי שנא משאר מצוות, אכן מצינו בפוסקים עוד חילוק בין ספיה"ע לשאר מצוות, דהמג"א כתב (תפט סק"ב): דאם אינו מבין לשון הקודש וספר בלשון הקודש לא יצא דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה, עכ"ל, ומאידיך כתב המשנ"ב (סי' סב סק"ג) דכשאנו קוראים בלשון הקודש קריאת שמע וכן תפילה וברהמ"ז וקידוש ושאר ברכות אפי' אם אינו מבין הלשון יצא, וצ"ב.

והדבר אברהם (ח"א סי' לד) חידש יסוד בגדר מצות ספירת העומר שאין ענינה שיוציא מילות המספר מפיו אלא שיוחלט אצלו מדעת המנין שהוא סופר דבלא הכי לא מיקרי "ספירה" אלא "קריאה" ובהו הסביר טעמו דהמג"א דהסופר בלשון הקודש ואינו מבין לא יצא, דספירה ומנין לא מיקרי אלא כשהסופר מבין את המספר אבל קריאת המילים בלבד לא נחשבת ספירה ומנין, יעוי"ש, הרי לן דספיה"ע אינה כקריאת שמע ותפילה שחובתם בקריאה ודיבור גרידא אלא צריך מעשה ספירה, ויתכן לפי"ז לחדש דאף דמצות הספירה מתקיימת ע"י אמירה מ"מ הויא כמצוות שבגופו שאין אחר יכול להוציא, והוא שנצטוונו וספרתם לכם - שתהא ספירה לכל או"א, והיינו מעשה ספירה ולא דיבור בעלמא, והוה עומק כוונת הפוסקים דאף דבשאר מצוות שבדיבור מהני דין שומכ"ע אף שהיא מצוה על כל יחיד, מ"מ שאני ספיה"ע שהוא דין פרטי של מעשה ספירה לכל אחד ולא שייכא בזה דין שומכ"ע.

איברא דהמג"א בתחילת דבריו שם נקט להלכה כהרשב"א (שו"ת סי' תנח) שהשומע ספירה מחבירו כיון דקיי"ל שומע הוי כעונה ה"ל כאילו ספר הוא בעצמו. הנה למדנו בדעתו דאף שסובר שצריך מעשה ספירה ולא דיבור גרידא וצריך שיבין את הלשון אי"ז סותר לתפוס עיקר כהרשב"א דמהני

דיני ערב פסח שחל בשבת

יא. ראוי לירא שמים להחמיר שלא לאכול מצה מטוגנת ביום י"ד (הנה בדון זה הסתפק הפמ"ג בסי' תעא א"א ס"ק ח) ואפי' פתיתים פחותים מכזית המטוגנים בשמן ראוי לימנע (שהרי נחלקו הראשונים אם טיגון כבישול וכתב השו"ע בסי' קסח סעי' יג שירא שמים יחוש שמא לא הוי כבישול וא"כ לא איבדו הפירושים תואר פת כלל). ומעיקר הדין מותר (חיי אדם כלל כקט סעי' יג וגר"ז סעי' ט).

יב. יסיים לאכול את החמץ וינקה את פיו היטב עד סוף שעה רביעית. סוף זמן אכילת חמץ אופק אלעד להמג"א בשעה 9:58 ולחומרא בשעה 9:49 ולהגר"א בשעה 10:42.

יג. אם נשאר לו חמץ יבערנו עד סוף שעה חמישית, ואופן הביעור שיפיר אותו וישליכהו לבית הכסא ולא לכיור (סי' תמד מ"ב ס"ק כא). או יפגמנו ממאכל כלב על ידי שפיכת חומר חריף עליו. או שיפקירונו ויזרקנו ברשות הרבים (סי' תמה מ"ב ס"ק יח ובא"ח צו סעי' י). כמו כן ישטוף היטב את כל הכלים שאכל בהם חמץ או את תערובתו, באופן שמותר לשטוף בשבת (סי' תמד רמ"א סעי' ג ומ"ב שם).

יד. אחר שיבער את החמץ יאמר את נוסח הביטול כבכל שנה.

טו. סוף זמן ביעור חמץ אופק אלעד לדעת המג"א בשעה 11:07 ולחומרא בשעה 11:01 ולדעת הגר"א בשעה 11:43.

טז. משעה עשירית אסור לאכול מיני דגן או שתיית יין מועטה אלא יאכל פירות וירקות ולא ירבה בהן. (סי' תעא סעי' א).

יז. זמן תחילת שעה עשירית אופק אלעד 3:43.

יח. יש המורים לעשות את סעודה שלישית על ידי חלוקת סעודה שניה לשניים (כ"כ המג"א סי' תמד ס"ק א). ולכתחילה אין ראוי לעשות כן (כי לכתחילה יש להקדים את תפילת מנחה לסעודה זו וכבשו"ע סי' תמד סעי' א ובא"ח צו סעי' ה). ויש הנוהגים לאכול מצה מטוגנת או מבושלת קודם שעה עשירית (זה נכון מעיקר הדין כנ"ל) וגם זה ראוי לכתחילה לא לעשות כן (כי יש האוסרים לאוכלם בערב פסח וכן"ל). והמנהג הנכון הוא להתפלל מנחה מוקדם ואם אוכל סעודה שלישית קודם שעה עשירית יאכל פתית מצה פחותים מכזית המבושלים כקציצות קניידלאך (סי' תמד מ"ב ס"ק ח), ואם אוכל לאחר שעה עשירית י"א שעדיף שיאכל מעט בשר או דגים (רמ"א סי' תמד ומג"א שם ס"ק ב) וי"א שעדיף לאכול פירות משבעת המינים שברכתן מעין שלוש (חק יעקב שם ס"ק ב ובא"ח צו סעי' ה).

א. עושים בדיקת חמץ בברכה לביל שישי יום י"ג בניסן עם ביטול לאחריו כפי הסדר שעושים לביל י"ד בכל שנה.

ב. בשעה שמברך על ביעור חמץ יכוין גם על הביעור שעושה ביום שישי וראוי גם לכוין על הביטול וההשבתה שיעשה בשבת.

ג. ביום שישי מבער את החמץ חוץ ממה שמשאיר לאכילה בשישי ובשבת. והמנהג לשורפו.

ד. יבער את החמץ קודם שעה שישיית שלא יטעה בשאר שנים.

טו. סוף זמן ביעור חמץ אופק אלעד להמג"א בשעה 11:07 ולחומרא בשעה 11:01 ולדעת הגר"א בשעה 11:44.

ה. לא יעשה ביטול אחר הביעור.

ו. לא יבשל לשבת מאכלי חמץ הנדבקים בקערה. ויותר טוב לבשל אוכל כשר לפסח בכלי פסח או ליתנו בכלים חד פעמיים, ולהשאיר כמות מצומצמת של פת רק לשתי סעודות שבת.

ז. את כל הכנת המאכלים לליל הסדר יכין מערב שבת, כולל הדלקת נר נשמה ארוך עד למוצאי שבת.

ח. אין אוכלים מצה מעלות השחר של יום השבת יום י"ד בניסן (מ"ב סי' תעא ס"ק יב בשם האחרונים) ויש המחמירים שלא לאכול מצה מליל שבת (משמעות המג"א שם ס"ק ו ושו"ת רב פעלים ח"ג או"ח סי' כז).

ט. אין לאכול גם פירורי מצה. וכן אין לאכול לחמניה או עוגה העשויה מקמח מצה. ראה סי' קסח ס"ק נט וסי' תעא מ"ב ס"ק יט ונשמת אדם כלל נד סי' ד ושו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קיז ושו"ת אשרי האיש או"ח ח"ג פרק נו סעי' י ועוד אחרונים. ובפסח אם אוכלם יש ספק אם ברכתם המוציא או מזונות יורא שמים יאכלם תוך הסעודה. אבל אם העוגה רובה ביצים ושמן ומיעוטה קמח מצה ברכתה מזונות.

י. מותר לאכול מצה מבושלת ביום י"ד. (מ"ב סי' תעא ס"ק כ). ויש מחמירים שלא לאכול כזית מצה מבושלת (דעת הגר"א בסי' תמד ובשעה"צ שם ס"ק א), וראוי לבני תורה לימנע מכך (ראה בשו"ת רב פעלים ח"ג או"ח סי' כז וכה"ח סי' תעא ס"ק לד). אבל מותר לאכול פתית מצה פחותים מכזית מבושלים (מ"ב סי' תעא ס"ק כ וזה מותר גם להגר"א, כמו קציצות קניידלאך או "פתות" מצה המבושלת בכלי ראשון).

דיני יום טוב שחל במוצאי שבת

בעוד היום גדול, וכן להכניס בקבוקים למקר כדי שיתקררו ליו"ט בעוד היום גדול.

ומ"מ אין לסדרם על השלחן או הפלטה בשבת, ואפילו על פלטה כבוייה אסור משום הכנה.

וכמו כן מותר לישון בשבת לצורך יום טוב ובלבד שלא יאמר בפיו שישן לכבוד יום טוב.

ח. אבל אין להוציא אוכל קפוא הזקוק לבישול כיון שניכר שמכין לצורך יום טוב.

ט. מותר לטאטא את הבית אבל אסור לשטוף את הבית במים. ומכל מקום ניקוי מקומי של לכלוך ברצפה מלוכלכת מאוד מותר אפילו במים וחומרי ניקוי כי הוי כגרף של רעי, ובלבד שישטוף ללא סחבה ובמקל גומי ולא ספוגי.

י. דבר שאסור משום הכנה אסור גם לאומרו לנכרי, אלא א"כ יש בכך צורך מצוה או חולי או צורך גדול.

יא. הדברים האסורים משום הכנה מותרים רק בצאת הכוכבים אחר שיאמר ברוך המבדיל בין קודש לקודש.

וגם המחמירים ביציאת שבת כר"ת יקלו באיסור הכנה להכין (בלי עשיית מלאכות דאורייתא) מצאת השבת דהאונים.

יב. עבר אפילו במזיד והכין משבת ליום טוב לא נאסרה התוצאה שנצורה במעשיו.

יג. מותר להתקלח בצונן וכן לטבול במקוה בשבת לכבוד יום טוב.

א. מצוה להסתפר בערב שבת לכבוד הרגל.

ב. גם מי שאינו רגיל לטבול במקוה בערב שבת יטבול ביום שישי לכבוד הרגל.

ג. המדליקים את הנרות ביו"ט בשמן זית עם מצוף לכתחילה ידאג להפריד את המצופים בערב שבת מחשש מלאכת מחתך, ולהשחיל את הפתילות בהם מחשש מתקן מנא. כמו כן המדליקה בנר שעוה או בנר פרפין ומדביקה אותו בתחתיתו לכלי תדביק את הנר מערב שבת מחשש ממרח.

ד. להכין נר נשמה הדולק 26 שעות לצורך הדלקת הנר ובישולים היום טוב.

ה. כל הכנה משבת ליום טוב אסורה ולכן אין להדיח את הכלים בשבת לצורך יום טוב, וכן אין לערוך את שולחן הסדר וכן את סידור הבית בשבת, אלא א"כ הסדר נחוץ לצורך ההרגשה הטובה בשבת עצמה. וכן אין להביא מחזורים בשבת לצורך יום טוב. וכן אין לגבאים לגלול את הס"ת לצורך יום טוב.

ו. מותר לשמור על מצב קיים ואין בכך משום הכנה, ולכן מותר להחזיר אוכל בשבת למקר כדי שלא יפשיר או יתקלקל וכן מותר להחזיר דברים קפואים למקומם במקפיא, וכן מותר להחזיר טלית למקומה וכל כיו"ב.

ז. מותר לעשות פעולה שאין בה סרך מלאכה ואין בה טורח ואין ניכר שעושה אותה בשבת לצורך אחר השבת, ולכן מותר להפשיר מאכלים

יד. האשה תדליק את נר יום טוב רק אחר צאה"כ של הגאונים או ר"ת כל אחד כפי מנהגו.
טו. תקפיד שלא לכבות את הנא אלא תניחנו בזהירות יבש שיכבה מאליו.
טז. את השאריות של הפתילה שיש בכוסית משבת תפיל שלא כדרכה כלאחר יד מחשש מוקצה.
יז. אם הפתילה היא מצמר גפן המונח בתוך צינורית ורוצה למושכה מעט כדי להדליקה ביום טוב מותר ובלבד שלא יסחוט באחיזתו.
יח. אף שבערב שבת אורחת יכולה להדליק נר שבת ליד נרות בעלת הבית ללא ברכה (למנהג הספרדים) מ"מ ביום טוב לא תדליק אורחת נרות ליד נרות בעה"ב מחשש להדלקת נר של בטלה האסור ביו"ט אלא רק במקום השינה בלבד ואם אי אפשר לא תדליק כלל.
יט. בליל יום טוב של פסח השנה יש לעשות קידוש והבדלה יחדיו הנקרא יקנה"ז כפי הסדר שבסידור.
כ. אין מברכים על הבשמים אבל אם טעה וברך אין כאן הפסק וימשיך.
כא. במוצאי שבת שהוא ליל יום טוב אין ענין למלא את הכוס עד גדותיו

כדי שישפך.
כב. כל סדר יקנה"ז אומר בעמידה.
כג. אין לברך את ברכת מאורי האש מנר שהודלק לצורך הבישולים או לצורך חום או לצורך לעילוי נשמה. וגם אם הודלק לשתי מטרות כולל להבדלה אין מברכין עליו. ולברך על נר שהודלק לכבוד יום טוב על ידי האשה יש מחלוקת וימנע מכך. כמו כן יש מחלוקת אם יכול להחליט על שינוי מטרת הנר הדולק ולשנותו לנר למאור ולברך עליו. אלא ידליק נר מהאש המצויה לצורך ההבדלה. וראוי להכין מערב שבת חתיכה קטנה של נר אבוקה להבדלה שידליקו וישאיר אותו דולק עד שיכבה. ואם לא הכין ראוי לכתחילה שידליק רק נר אחד לצורת ההבדלה.
כד. שכח ולא עשה הבדלה אלא רק קידוש, בשעה שיזכור יעשה הבדלה ויכין כוס ויברך עליו בפה"ג ונר ונוסח ההבדלה עם חתימת המבדיל בין קודש לקודש ללא ברכת שהחיינו. ובליל הסדר שלא הסיח מדעתו משתית היין לא יברך על הכוס ברכת בפה"ג.

ארבעה בנים

ראש כולל "עץ חיים" גני הדר פ"ת
ראש בית ההוראה לקהילות בני התורה דק"ק תימן באלעד

הרה"ג ברוך עוקשי שליט"א

מדבר דווקא על הבנים הרשעים, ואין שמחו על בשורה כזו. ונראה לבאר כי החילוק בין הבנים הוא שהרשע המוזכר בראשונה הוא בן כמו אותו המוזכר באבות פ"ה מ"י דתנן ארבע מדות באדם וכו' האומר שלך שלי - רשע. כלומר, שהוא בעל גאוה שאינו מסוגל לקבל שיש דברים בעולם שאינם תחת בעלותו ושליטתו, ואתו א"א לדבר כלל, כי כשהוא פונה ושואל "מה העבודה הזאת לכם" כוונתו על דרך שאמרו חז"ל עה"פ ולקחתם לכם ביום הראשון ודרשו "לכם - משלכם", וכך הוא שואל, מה "שלכם" בעבודה הזו, היינו, שאינו מקבל מציאות שבורא עולם מכתוב לאדם ומחייבו לעשות מצוות, אלא רק מה שהאדם רוצה לעשות את זאת הוא יעשה, ועל כן מנסה לברר מה אתם חושבים בתועלת או בצדקת עבודה זו שעל כן הנכם עושים אותה. ועל כן א"א לענות לו תשובה כי הבסיס של גאוותו היא "כפירה בעיקר", ואנו בסיסנו הוא שאנו עושים את מצוות הבורא כי הוא ציוה אותנו ואין אנו מנסים להכניס את מחשבותינו וצרכינו במעשי המצוות, ולכן אין עונים לו כלום. ובכך יובן מנין לחז"ל שהוא "כפר בעיקר", ולביאורנו ניחא כי זו כל תוכן קושייתו, מה ה"לכם" - שלכם בעבודה הזאת, כי אינו מקבל מחמת גאוותו שכל המצוות של ה' הן ולא שלנו וזו כפירתו בעיקר.

והבן שאינו יודע לשאול, נבחין שרק את ענין המצוות היום אינו יודע, אבל מה נאכל וכו' וכיוצא בזה הוא יודע לשאול, ויתירה מזאת בן זה יודע את תוכן היום ומצוותיו ורק "לשאול" אינו יודע, כי אם כלום אינו יודע א"כ אמאי תיארוהו כ"בן שאינו יודע לשאול" הרי הוא בן שאינו יודע כלום. אכן האמת שכן זה שא"י לשאול אין זאת ממיעוט שכלו אלא מחוסר העניין שלו במצוות כי זהו בן שהינו בעל תאוה גדולה ומה שמעניין אותו הוא מילוי תאוותיו, ואף שהוא גם יקיים מצוות מ"מ אין זה הדבר שחשוב בעיניו ומעניין אותו. והביטוי לכך הוא שהוא אינו מצליח ואינו יודע לשאול על עניין יציאת מצרים, וזהו הבדיקה הטובה ביותר אם הנושא חשוב לו ומעניין אותו, אם הוא מסוגל להתעניין בו ולשאול עליו שאילות אם לאו.

והבן התם הוא בן שאינו אפיקורס ובעל גאוה כהרשע, ואינו בעל תאוה כשא"י לשאול, אלא סתם טיפש שאינו יודע כלום וכלשון רש"י בסוף פ' בא תינוק טיפש", אבל יש לו שאיפה גדולה מאוד ללמוד ולדעת והוא בבחינת "איש תם יושב אהלים" אינו חכם אבל הוא "מבקש" גדול לידע ללמוד ולקיים.

והבן החכם הוא מושלם בכל שהוא צדיק ועניו, וכן דרוף אחר קיום המצוות ולא אחר תאוותיו וכן כבר ממולא בתורה ובחכמה. ועתה נותר לו רק לבצע בפועל מה שהוא יודע.

ולכן לבן שא"י לשאול הוא מנסה לפתוח לו פתח שיבחן על פי תאוותיו שלו שיציאת מצרים היתה נס להנאתו ולתועלתו וכי הבכורים היו יכולים למות ועל ידי הנס הגדול פסחה עליהם הפורענות, ובכך יבין שאף הוא התאוותן ראוי לו להלל ולשבח. אבל אין צריכים לספר לו את הכל מעבדים היינו וכו' שהרי הוא יודע את הכל. אולם לעומתו התם א"י כלום ולכן מספר לו האב את כל סיפור היציאה ממצרים ולא רק את נס ההצלה ממכת בכורות. והבן החכם שרק צריך ללמוד להתחיל לבצע את אשר הוא כבר למד ויודע נאמר בו "וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות וכו'. ודוק.

(שמות יב, כו) והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם (כז) ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל. וחז"ל במכילתא ובהגדה ש"פ ביארו דהחלק של השאלה היא שאילת הבן הרשע. וחלק התשובה היא האמירה לבן שאינו יודע לשאול. ומבאר הגר"א בביאורו להגש"פ שדיוק חז"ל היה ממה שנא' "ואמרתם" סתמא ולא "לבנך" ומכאן משמע שהשאלה היא שאילת הרשע שאינו זוכה לתשובה ולתגובה וכמו שנא' על ידי בעל ההגדה "הקהה את שיניו", שלרשע לא עונים תשובה כלל. והמשך הפסוקים ואמרתם וכו' זו אמירה לבן שלא שאל כלום וזהו בן שאינו יודע לשאול ועמו מדברים ללא שישאל וכמאמר בעל ההגדה "את פתח לו".

ולהלן (פרק יג פסוק יד) נא' והיה כי ישאלך בנך מחר לאמור מה זאת, ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים, ויהי כי הקשה פרעה לשלחני וגו' על כן אני זוכה לה' וגו' והיה לאות על ידכם וגו' כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים. ובעל ההגדה מבאר שזו שאילת התם.

ובדברים (ו, כ) נאמר "כי ישאלך בנך מחר לאמור מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלוקיני אתכם (כא) ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים וגו' (כב) ויתן ה' אותות ומופתים וגו' (כה) וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלוקיני כאשר ציונו.

ויש לדקדק כמה דקדוקים בלשונות הפסוקים, ואת רובם ככולם כבר העירו גדולי רבותינו ז"ל ואנו נלך בס"ד בדרכם של רבותינו בחלק מן הדברים וחלקם אשר הראונו בס"ד משמאי. קשה מנין לחז"ל שהבן השואל מה העבודה הזאת לכם הוא הרשע, ואם משום שאמר "לכם" ובכך הוציא עצמו מן הכלל כמאמר בעל ההגדה והוכיח שהוא בן רשע, הרי אף אצל הבן החכם נאמר לשון דומה שאמר אשר ציוה ה' אלוקיני אתכם וגו'.

בתשובת האב לבן שא"י לשאול הרי הוא אומר על קרבן פסח שאנו מקריבים זכר למה שה' פסח על בתי ישראל במכת בכורות. ומאידיך בתשובת האב לבן התם הרי הוא אומר על עצם היציאה ממצרים שהוציאנו ה' מארץ קשה וממלך קשה. וצ"ב מהו החילוק. ובתשובת האב לבן החכם מתחיל האב לדבר על השעבוד במצרים עד הגאולה ממצרים, ונבחין איך שהתשובות מתחילות מהשלב המאוחר עד השלב המוקדם מדילוג שעשה ה' על בתי ישראל במכת בכורות והיציאה ממצרים ועד השעבוד. וצ"ב כל זה.

ועוד צ"ב במה שנאמר בבן הרשע והיה כי יאמרו אליכם בניכם וגו', ומאידיך בבן התם ובבן החכם נא' כי ישאלך בנך מחר וגו' מדוע בבן הרשע לא נאמר מחר וגו'. עיין בכלי יקר סוף פר' בא מש"כ בזה.

עוד צ"ב מדוע נאמר אצל הרשע לשון אמירה והיה כי יאמרו אליכם (שמות יב, כו), ומאידיך בבן החכם והתם נאמר לשון כי ישאלך וכו' לשון שאילה.

עוד צ"ב מדוע נאמר אצל הבן שא"י לשאול לשון "אמירה" וכמו דכתיב (שמות יב, כז) ואמרתם זבח פסח. וכן בבן החכם והתם נאמר לשון ואמרת לבנך - ואמרת אליו וכו' לשון אמירה.

עוד צ"ב שנא' בקרא (שמות יב, כח) ויקוד העם וישתחוו. ומבארים חז"ל (הובא ברש"י על אתר) שהודו ושמחו על ברכת הבנים. וצ"ע שהרי פסוק זה

דינים והנהגות לערב פסח וליל הסדר

ההלכות כוללות דינים מיוחדים לשוהים בבידוד ולחולים המנהגים המצוינים הם לעדת קודש תימן

הכשרת כלים

כלים חדשים שלא השתמשו בהם מעולם, לכתחילה כדאי להגעילם. אך בשעת הדחק ניתן להשתמש בהם ללא הגעלה. (כיון שהיום בעיקר משתמשים בחומרים כימיים וגם החומר פגום לגמרי וגם לאכילת כלב. ראה צ"א ח"ב סי' נה וקובץ מבית לוי ניסן בשם הגר"ש וואזנר).

כלים בציפוי טפלון או ציפוי קרמי או ציפוי אימייל אין צריכים הגעלה כלל אפי' לכתחילה.

כלים שהיו ברשות גוי צריך להטבילם.

במצב שהוא בבידוד ואין אפשרות להטבילם יכול להקנותם לגוי ע"י קנין כסף (בשעת הדחק) וירשהו הגוי להשתמש בהם.

י"א שעצה זו לא מועילה לשימוש לזמן ארוך ולכן כשיסתיים מצב החירום מיד ילך ויטבילו בלי ברכה.

כיון שאנשים רבים נמצאים בבידוד ולא הספיקו לקנות כלים לפסח או שקנו ולא הספיקו להטביל את הכלים על כן נכתב בקצרה את דיני הכשר הכלים למי שצריך להשתמש בכלי חמץ של כל השנה לצורך פסח.

כלי חרס שהשתמש בהם ברותחין בכלי ראשון אין מועיל להם הכשר.

כלי חרס שהשתמש בהם ברותחין בכלי שני או בצונן יכול להגעילם (בשעת הדחק). ראה שו"ע סי' תנא סעי' א ואור לציון ח"ג ראש פ"א.

כלי פורצלן לא מצופים דינם ככלי חרס.

כלי אדמה המיובשים בחמה מועילה להם הגעלה.

כלי זכוכית אינם צריכים הכשרה אלא די בניקוי היטב. ויש מחמירים בהכשרה על ידי מילוי ועירווי ג"פ מעת לעת. ראה שו"ת רב פעלים או"ח ח"ג סי' כט ואור לציון שם.

כלי דורלקס ופירקס דינם ככלי זכוכית. ויש מחמירים להצריכם הגעלה.

כלי מצופה חרס יש לדונם ככלי חרס.

כלי חרסיהנה בימינו שמצופים בזכוכית דינם ככלי זכוכית. ואם מצופים בחומר מתכת או בצבע סינטטי דינם ככלי חרס.

כלי פלסטיק יש להחמיר שלא מועילה הגעלה. ובשעת הדחק יגעילם לאחר המתנת כ"ד שעות מבליעת החמץ. ראה בשו"ת מנח"י ח"ג סי' סז ואור לציון ח"ג פ"י סעי' יג ושו"ת להורות נתן ח"ו סי' סט צ"א ח"ט סי' כו וחזו"ע פסח עמ' קנא.

הכשרת השיש- אם הוא שיש אבן טבעי ינקה אותו היטב ויערה עליו מים וותחין מקומקום חשמלי בעודו מעלה רתיחות. ואם הוא שיש אבן קיסר רצוי לשפוך עליו מים צוננים כדי לקררו ולנגבם ומיד ישפוך מים רותחים כנ"ל. ואם חושש שינזק ינקה אותו היטב ויצפה אותו בנייר כסף עבה (לפחות 30 מקרון).

לכתחילה כדאי בכל סוגי השיש לצפותם בפי. וי. סי. או בנייר כסף עבה בשתי שכבות. במיוחד יש להקפיד על כך בסביבות הכיריים היכן שמניחים מאכלים או קדירות חמות. וכן מי שיש לו כיריים באמצע השיש ואחר הכיריים עומד קיר עם אריחי חרסיהנה עליו לצפות את הקיר כנ"ל כי מצוי שקדירות חמץ נוגעות או מנטפות על הקיר.

שיש חברון הוא חלש ורגיש ויש להכשירו כמו בשיש אבן קיסר.

את הברזים והכיריים יש לנקות היטב ודי בכך. ולכתחילה ראוי לערות עליהם מים רותחים.

תנור אפיה- אם בדר"כ אין לכלוכים ופירוים על קרקעית התנור יש להמתין כ"ד שעות מהאפיה האחרונה ולהסיק בחום הגבוה ביותר במשך חצי שעה. ואם מצוי פירוים על קרקעית התנור אין לו הכשרה כלל.

לכתחילה גם אחרי ההכשר לא יאפה בתנור בפסח אלא עם מכסה.

תנור פירוליטי בשעת הדחק יסמוך על הסקתו בחום המקסימלי שלו.

כיריים של גז- הראשים עצמם אינם צריכים הכשרה. החצובות ינקה אותם היטב בחומרים פוגמים. ולכתחילה גם יצפה אותם בנייר כסף עבה.

כיריים חשמליים עם משטח זכוכית- א"א להכשירה ולכן ינקה היטב ויניח את הסירים בפסח על גבי רשת מתכת חדשה לפסח (רשת זו אינה צריכה טבילה).

כיריים אינדוקציה- הדין כנ"ל או יניח מדבקות מגנטיות מיוחדות או משטח סיליקון מיוחד לכיריים כאלו.

מיקרוגל עדיף לא להכשיר.

תבניות ורשתות צריכים ליבון ועל כן אין להכשירם.

מיחם מים של שבת אם מקפידים שלא להניח חמץ על המכסה די לו בניקוי יסודי, ואם רגילים להניח עליו חמץ יגעיל את המכסה בכלי ראשון ואת המיחם ימלא עד שפתו וירתיח עד שיגלשו המים וזו הכשרתו.

גביע של שבת שולחנות וכו' יעשו להם נקיון יסודי ודי בכך.

מפות ומגבות לעשות להם כביסה עם חומר רב וניתן להשתמש בהם בפסח.

בדיקת חמץ

חולה שנמצא בבידוד בביתו יעמדו בני ביתו מאחורי הדלת והוא יברך את ברכת הביעור וישמעו ויכוונו לצאת בדין שומע כעונה ויענו אמן והוא יבדוק את החדר שלו והם יבדקו את שאר רשותו.

ואם הוא נמצא מחוץ לביתו ימנה שליח לבדוק את רשותו והשליח יברך את ברכת הביעור. ובכל ענין הוא יעשה את הביטול.

מי שאין לו שליח לבדוק את ביתו יעשה מכירת חמץ לנכרי על כל הבית ומעיקר הדין די לו במכירת י"ד אך עדיף שיעשה מכירת י"ג.

מי שאינו יכול לצאת מביתו יפורר את החמץ וישפוך עליו חומר חריף לפוגמו מאכילת כלב. ואם א"א לו יפוררו כנ"ל וישליכהו לבית הכסא.

תענית בכורות

במצב הנוכחי שאין מתפללים בבית כנסת מי שנוהג לשמוע סיום מסכת יעשה סיום מסכת ואפי' של משניות ובשעת הדחק אפשר לסמוך על סיום דרך הטלפון או דרך התקשורת (הוראת הגר"ש אוירבך).

תפילות במנין

החייב בבידוד כל התפילות וההלל יכול כל אדם לומר ביחידות ופטורים מקריאת התורה ואין צורך להשלים לאחר החג.

למנהג יהודי תימן שהלל השלם בברכה נאמר בדרך של קריאה וענייה באמירת הללויה אף כמה יחידים יאמרו את ההלל כך שאחד קורא וחביריו עונים לו. ונראה לי שלכתחילה הלל בברכה לא יאמר כך שלא בעשרה.

דיני ליל הסדר - למנהג יהודי תימן בתוספת הלכות למצב עתה

סדר הקערה

למנהג הבלדי כדעת מהרי"ץ- יניח באופן שלא יעביר על המצוות, יניח את הכרפס קרוב אליו והחרוסת סמוך יותר ואח"כ המצה סמוכה יותר ואחריהם הזרוע והביצה. למנהג השאמי הנוהגים כהאר"י - מניח באמצע שלוש מצות ובצד ימין את הזרוע ובצד שמאל את הביצה והמרור באמצע חרוסת תחת הזרוע וכרפס תחת הביצה.

קדש

ישטוף וידיח את כל הכוסות של בני הסדר והמנהג הוא שיש קערת מים ובה מונחות כל הכוסות להדחה במשך כל הלילה. ימלאו את הכוסות עד שיהיו מלאים וכל אחד ימזוג לחבירו דרך חירות. מי שנמצא רק עם אשתו היא תמזוג לו ולה. אם הוא נמצא לבדו ימזוג לעצמו. יעמדו כולם ויפתח עורך הסדר באמירת הקידוש ויכוונו כולם לצאת ידי חובתם מדין שומע כעונה.

מדין מצוות צריכות כוונה- יש לכיין לקיים מצות שתית כוס ראשונה של ד' כוסות וכן מצוות קידוש של יום טוב וכן מצוות זכרון יציאת מצרים על הכוס.

בברכת ההחינו יכוין על כל המצוות של הלילה מצה מרור סיפור יציאת מצרים שתית ד' כוסות הלל ואפיקומן.

מנהגינו להוסיף בקידוש את נוסח תרומה הבדילנו (כדאי לכיין בנוסח זה את ההדגשה שאנו מספרים ש"היום הזה" אירע נס יציאת מצרים - הגר"ח מבריסק).

מי שיושב בבידוד יכול לפתוח מעט את דלת חדרו והם ישבו בריחוק גדול ממנו והוא ישמע אותם ובאופן זה צריך שתהיה קערה מיוחדת לו לפניו. בסיום הקידוש ישתו את הכוס הסיבה.

יוחץ

יטלו ידים קודם אכילת הכרפס. למנהג הבלדי- בברכה, ולמנהג השאמי בלא ברכה.

כרפס

למנהג הבלדי - נוטל כזית כרפס ומטבל בחרוסת ולמנהג השאמי לוקח פחות מכזית ומטבל במי מלח או ביינ.

הכרפס יש שנהגו שהוא צנון או עלי צנון ויש שנהגו שהוא עלי פטרוזיליה ומעיקר הדין יוצא בכל ירק.

יש שנהגו לאוכלו בהסיבה ויש שנהגו לאוכלו בלא הסיבה. וראוי להחמיר בזה.

יברך ברכת בפה"א קודם אכילתו.

יחץ

מנהג השאמי כאן לחוץ את המצה האמצעית מבין השלושה וראוי שיהיה בצורת ד-ו ולשמור את החלק הגדול לאפיקומן. ולא נהגו להחביאו וק"ו שלא לגונבו.

מגיד

ימזגו כוס שניה לאחר שטיפה והדחה וראוי שימזגו לכל בני הבית ולפחות לפני עורך הסדר.

למנהג השאמי - יגלו את המפה המכסה את הקערה ויאמרו הא לחמא עניא ונהגו להגביה את המצה בתחילת האמירה.

יכסו את המצה וכאן אומרים מה נשתנה.

למנהג הבלדי - מתחילה מכסים את המצות.

ומנהגינו שכל המסובים יחדיו אומרים מה נשתנה.

בסיום אמירת מה נשתנה נהגו שהבן עומד ושואל את אמירת מה נשתנה בלשון לע"ז מא כבר וכו'.

וממשיכים עבדים היינו. כל אמירת ההגדה נעשית בקול ערב ורם במנגינה של אמירת משניות.

מצוה להרבות כפי כוחו בסיפור יציאת מצרים בחידושים ובתיאור מדרשי חז"ל. אך חולה שאין לו יכולת לומר את כל ההגדה יאמר רק פיסקת רבן גמליאל וכו' וראוי שיוסיף משפט כל דהו ששייך לסיפור יציאת מצרים.

בפיסקת דם ואש וכו' שופך בעה"ב מן הכוס לכלי וכן באמירת עשר המכות ובדצ"ך עד"ש באח"ב סה"כ שש עשרה שפיכות.

המנהג להגביה את השולחן או הקערה בעת אמירת דיינו.

יאמרו את ההלל בקירוי כפי שנהגים בעת אמירת הלל שלם.

לפני ברכת אשר גאלנו ימלאו כוסות לכולם (אם עדיין לא מילאו) ויחזיקו את הכוסות בידם משך כל הברכה.

נהגו להוסיף את תוספת הרס"ג באמצע הברכה ובזמן התוספת אין חובה להחזיק את הכוס ביד חוץ מהמברך עצמו.

מנהג הבלדי לחתום בנוסח גואל ישראל ומנהג השאמי לחתום גאל ישראל. ישתו את הכוס בהסיבה. למנהג הבלדי בברכה ולמנהג השאמי בלא ברכה. חולה שאינו אוכל מצה או מרור ישמיט מברכת אשר גאלנו את המילים "לאכול בו מצה ומרורים".

רחצה

יטול ידיו בברכה.

מוציא מצה

למנהג השאמי - אוחז שתי מצות ומחצה ומברך עליהם ברכת המוציא ואז משמיט את המצה התחתונה מידו ומברך ברכת על אכילת מצה. ולכתחילה יאכל שתי כזיתות כזית מהשלימה וכזית מהפרוסה. ומטבלם במלח.

מעיקר הדין רק עורך הסדר אוכל שתי כזיתות והשאר אוכלים כזית אחד. ויש מקפידים ליתן לכל אחד שתי כזיתות. ולענ"ד באופן זה יש לדאוג שיהיה לפני כולם מצה שלימה וחצויה, אבל לחלק לכל אחד שתי כזיתות המוכנות מערב החג אין בכך טעם. ואחר שמחלק לכולם יאכל עם כולם את הכזיתות.

למנהג הבלדי - אוחז שתי המצות ובוצע את התחתונה ומניח פרוסה בתוך השלימה ומברך ברכת המוציא ויבצע כזית לכל אחד מבני הסדר (ואין חילוק מהשלימה או מהפרוסה) וכשכל אחד אוחז את הכזית בידו מברך על אכילת מצה ואוכלים כולם בהסיבה. ומטבלם בחרוסת.

חולה שמתקשה בבליעה- יכול להקל לאכול מצה בשיעור הקטן ביותר 9 גרם ובשיעור זמן של 9 דקות.

כמו כן בעת הצורך יכול לפורר מצה עם מים או לאכול קמח מצה עם מים.

גם חולה שאיבד את חוש הטעם יאכל מצה בברכה.

מרור

יאכל כזית מרור בלא הסיבה.

מי שאיבד בגלל החולי את חוש הטעם יאכל את המרור בלי ברכה.

מי שאכל מצה ומרור ובגלל החולי הקיא את כל מה שאכל או שתה מהכוסות בדיעבד לא יחזור. אבל בריא שיכול לחזור יחזור ויאכל וישתה.

כורך

יכורך כזית מצה בכזית מרור ומטבלם בחרוסת ויאכלם בהסיבה.

שולחן עורך

נהגו לאכול ביצה קשה זכר למאי דבעא רחמנא למיפרק יתנא ועוד טעמים.

צפון

בסוף הסעודה יאכל כזית מצה על השובע בהסיבה. ויזהר שלא ישבע יותר מידי שלא תהיה אכילתו אכילה גסה.

ברך

ימזגו כוס שלישית לאחר שטיפה והדחה ויברכו ברכת המזון. ומברך הברכה יאחז את הכוס בידו כל משך הברכה.

בסוף ברכת המזון יברכו ברכת בפה"ג וישתו את הכוס בהסיבה.

הלל

מזגים כוס רביעית לאחר שטיפה והדחה לכל המסובים ואומר אחד את פסוקי ההלל ועונים על כל פיסקא הללויה כמנהגינו בכל אמירת הלל שלם ואומר ברכת השיר.

מי שנמצא לבדו אומר את ההלל בלא אמירת הללויה.

למנהג הבלדי מברך בפה"ג ושותה בהסיבה ולמנהג השאמי אינו מברך ברכת בפה"ג. ויברך ברכה אחרונה.

נרצה

מנהגינו לומר שיר השירים בשמחה ורנן כולם יחדיו. וימשיך לספר ביציאת מצרים ותלמידי חכמים יעסקו גם בהלכות הפסח עד שתחטפנו שינה.

פסח כשר ושמה

נברך את מאורינו ורבותינו עיני העדה הגאונים הגדולים שליט"א.

כמו כן נברך את המרא דאתרא
הנושא בעולה הרוחני של עירנו עיה"ת אלעד

הגאון רבי שלמה זלמן גרוסמן שליט"א

את רבני העיר וקהילות הקודש שליט"א
מורי ההוראה דבית ההוראה "בני תורה"

ראש העיר הרב ישראל פרוש שליט"א

ראשי העיר ופרנסיה העוסקים בצרכי ציבור באמונה ואת כל תושבי
עירנו עיר התורה תובב"א הי"ו

יה"ר שנזכה לחוג את חג הפסח בדיצה וצהלה

באמונה בבוראנו ובטחון ביוצרנו המנהלנו באהבה כאשר ישא האומן
את היונק בכל מעשינו ומאורעותינו יחד עם כל עם ישראל בבנין בית
אפריון ובבנין ציון וירושלים

ציבור תושבי העיר מוזמן

לדרשת שבת הגדול

שתמסר אי"ה בשבת קודש פרשת ויקרא מפי מורנו הרה"ג

רבי ברוך עוקשי שליט"א

הדרשה המרכזית תמסר בביהכנ"ס "מנין בני תורה"

רח' ר"י בן קיסמא 37 בשעה 15:00 אחה"צ

תפילת מנחה בשעה 16:00

בין קבלת שבת לתפילת ערבית
בביהכנ"ס "משכן יעקב וחנה" ק"ק תימן

רח' רבי מאיר 19

בברכת פסח כשר ושמה, המארגנים

ברכת מזל טוב שלוחה

למעלת הרה"ג יוסף צברי שליט"א
מו"צ בבית ההוראה לרגל שמחתו בהכנסת הבן אברהם נ"י
בנועם עול תורה ומצוות בשעתו מ

למעלת הרה"ג שמואל עוקשי שליט"א
אביו של מורנו הרב שליט"א
לרגל שמחתו באירוסיה הבת תחי' עב"ג הבה"ח שלמה נ"י
בן הרה"ג שמואל חדד שליט"א
נכד הרה"ג שלום חדד שליט"א
רב קהילת מנין בני תורה עץ חיים ב"ב

מכירת חמץ

תערוך על ידי מורינו הרב שליט"א בכל יום בין מנחה
למעריב ולאחר השיעור בשעה 9:30 בערב בבית ההוראה

מזל טוב שבת וגי'א יאה

שלוחה אל מעלת חברינו ומכובדינו
מחשובי בני התורה והאברכים
בקהילת בני התורה ק"ק תימן אלעד

הרב נתנאל פרי שליט"א
לרגל נישוי הבן הרב מאיר הי"ו

הרב הרב יהודה שרעבי שליט"א
לרגל נישואי הבת תחי'

הרב אהרון צארום שליט"א
לרגל נישואי הבת תחי'

הרב אהרון זייד שליט"א
לרגל נישואי הבת תחי'

הרב גיא אגסי שליט"א
לרגל נישואי הבת תחי'

הרב יונתן נגר שליט"א
לרגל לרגל הכנסת הבן בניהו נ"י בנועם עול תורה ומצוות

הרב גלעד ונה שליט"א
לרגל הכנסת הבן חגי נ"י בנועם עול תורה ומצוות

הרב משה בידני שליט"א
לרגל הכנסת הבן אביתר נ"י בנועם עול תורה ומצוות

הרב ראובן כהן שליט"א
לרגל הכנסת הבן שלמה נ"י בנועם עול תורה ומצוות

הרב אשר הלוי שליט"א
לרגל הכנסת הבן יהודה נ"י בנועם עול תורה ומצוות

הרב אילן ושדי שליט"א
לרגל אירוסיה הבן נ"י

הרב רונן כהן שליט"א
לרגל אירוסיה הבן נ"י

הרב איתן ושדי שליט"א
לרגל הולדת הבת תחי'

הרב אביב שאבי שליט"א
לרגל הולדת הבת תחי'

הרב גלעד ונה שליט"א
לרגל הכנסת הבן חגי בנועם עול תורה ומצוות

הרב משה בידני שליט"א
לרגל הכנסת הבן אביתר בנועם עול תורה ומצוות

יזכו כולם לרוות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם
ברוב נחת וברכה ושפע ברכת שמים מעל
לאורך ימים ושנים טובות אמן ואמן

מגבית קמחא דפסחא

שעי"י קהילת בני התורה התימנים

כתב הרמב"ם (הלכות יו"ט פ' ו' הלכה י"ח) "וכשהוא אוכל ושותה חייב
להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל
דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים
אין זו שמחת מצווה אלא שמחת כרסו"

אנא הושיטו יד רחבה למען המזקקים ומשפחות
ברופות הילדים מקהילתנו הק' בסיוע בהוצאות
הפכדות של החג הבעל"ט

כמו כן, כל היודע על משפחה נצרכת מתוך הקהילה נא להעביר את
הפרטים אל הרבנים שליט"א

בברכת התורה, הגבאים